

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

4ο Διαδικτυακό Πανελλήνιο Συνέδριο
Προπτυχιακών Φοιτητριών & Φοιτητών
Των Παιδαγωγικών Τμημάτων

EduTopia

24 & 25 Μαΐου 2025

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

4ο Διαδικτυακό Πανελλήνιο Συνέδριο
Προπτυχιακών Φοιτητριών & Φοιτητών
των Παιδαγωγικών Τμημάτων

24-25 Μαΐου 2025

Οργάνωση:

Τμήμα Επιστημών της
Προσχολικής Αγωγής & του
Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
(Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ)

&

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής
Εκπαίδευσης (Π.Τ.Δ.Ε.)

EduTopia

*EduTopia / ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ 4^{ου} Διαδικτυακού Πανελληνίου Συνεδρίου
Προπτυχιακών Φοιτητριών & Φοιτητών των Παιδαγωγικών Τμημάτων (2024-25)*

Επιμέλεια:

Θεοδωροπούλου Έλενα

Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Τσιμπιδάκη Ασημίνα

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Σάββατο, 24 Μαΐου 2025

1^η Συνεδρία
Κεντρική Ομιλία

Προσκεκλημένες ομιλήτριες:

Μουτάφη Δέσποινα
Πρόεδρος ΧΕΝ Ρόδου

Ντύλλη Φλώρα
Υπεύθυνη Εκστρατείας Κατά των Γυναικοκτονιών

Γυναικοκτονία είναι... Πρωτοβουλίες και δράσεις της ΧΕΝ

Η γυναικοκτονία, ως η πιο ακραία έκφραση έμφυλης βίας, αποτελεί ένα διαρκές και επείγον κοινωνικό ζήτημα. Η ΧΕΝ Ελλάδος αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας μέσα από στοχευμένες πρωτοβουλίες και, κυρίως, μέσω της εκστρατείας ενημέρωσης «Γυναικοκτονία είναι...». Σκοπός της εκστρατείας είναι να αναδείξει τη διάσταση του φαινομένου, να ενημερώσει το κοινό για τις αιτίες και τις επιπτώσεις του και να προωθήσει την αναγνώριση του όρου «γυναικοκτονία» σε θεσμικό επίπεδο. Στην εισήγηση θα παρουσιαστούν οι βασικοί άξονες της εκστρατείας, οι δράσεις της ΧΕΝ Ρόδου και οι τρόποι με τους οποίους ενισχύεται η φωνή των γυναικών και προάγεται η πρόληψη της έμφυλης βίας μέσα από συνεργασίες, εκπαιδευτικά εργαλεία και παρεμβάσεις, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

2^η Συνεδρία

Παιδαγωγικά & Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση

Συγκριτική ανάλυση των απόψεων και των στάσεων των φοιτητών/τριών του ΠΤΔΕ Ρόδου για τις πρακτικές ασκήσεις του τμήματος

Τυρίκου Μαρία
pre22802@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Σπανός Δημήτριος, Μέλος Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστημίου Αιγαίου
spanosdm@rhodes.aegean.gr

Η παρούσα εργασία σκοπό έχει να αναδείξει τη σημασία της Πρακτικής Άσκησης, των προκλήσεων και των εκπαιδευτικών προεκτάσεών της στον χώρο της εκπαίδευσης, καθώς και των βασικών διδακτικών μεθόδων που εφαρμόζονται στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Γίνεται αναφορά στα πολύπλευρα οφέλη που προσφέρει η Πρακτική Άσκηση, τόσο στους φοιτητές και τα σχολεία, όσο και στα τα ίδια τα πανεπιστήμια. Αναφορά γίνεται όμως και στις βασικές διδακτικές μεθόδους, όπως η διαφοροποιημένη διδασκαλία (Κακανά, 2020), η συνεργατική μάθηση, η μάθηση μέσω εξερεύνησης, η μέθοδος της δομημένης υποστήριξης (scaffolding) και η τεχνολογικά ενισχυόμενη μάθηση· μέθοδοι, οι οποίες προωθούν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, την εξατομικευμένη μάθηση, την κριτική σκέψη και ανάπτυξη κοινωνικών και γνωστικών δεξιοτήτων, ανταποκρινόμενες στις προκλήσεις της σύγχρονης, ετερογενούς και ψηφιακά διαμεσολαβημένης σχολικής τάξης (Tomlinson, 2014). Προκειμένου, λοιπόν, να διερευνηθούν οι στάσεις, οι απόψεις και οι προσδοκίες των φοιτητών αναφορικά με το πρόγραμμα σπουδών, το αντικείμενο των σπουδών τους, και κυρίως τη σημασία και την επίδραση της πρακτικής άσκησης στην εκπαιδευτική τους εμπειρία, πραγματοποιήθηκε μια έρευνα τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται διεξοδικά στην παρούσα εργασία. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ενός ερωτηματολογίου, το οποίο απαντήθηκε από τους συμμετέχοντες τόσο στην αρχή, όσο και στο τέλος του εξαμήνου, επιτρέποντας τη σύγκριση των απόψεών τους πριν και μετά την εμπειρία της πρακτικής. Οι ερωτήσεις κάλυπταν θέματα όπως: το αρχικό ενδιαφέρον για το αντικείμενο σπουδών, η ικανοποίηση από το πρόγραμμα, οι στόχοι της πρακτικής άσκησης, η χρησιμότητα της πρακτικής ή όχι, καθώς και οι απόψεις για διαφορετικά μοντέλα οργάνωσης της πρακτικής. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι, αν και στην πλειονότητά τους οι φοιτητές διατηρούν θετική στάση απέναντι στο αντικείμενο των σπουδών και τη σημασία της πρακτικής άσκησης, παρατηρούνται μεταβολές στις απόψεις τους μετά το πέρας της πρακτικής. Συνοψίζοντας, η παρούσα εργασία

αναδεικνύει τη δυναμική φύση των στάσεων και αντιλήψεων των φοιτητών/τριών απέναντι στην πρακτική άσκηση, φωτίζοντας τις επιδράσεις που αυτή ασκεί τόσο σε επίπεδο επαγγελματικής συνειδητοποίησης όσο και σε γνωστική και συναισθηματική προετοιμασία για το εκπαιδευτικό έργο. Η εμπειρική αποτύπωση των απόψεων πριν και μετά την πρακτική άσκηση επιβεβαιώνει τον κομβικό της ρόλο ως πεδίου εφαρμογής θεωρητικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων και αναστοχασμού. Ταυτόχρονα, καταδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης της στήριξης και της οργάνωσης της πρακτικής, ώστε να μεγιστοποιούνται τα οφέλη για όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Η ενσωμάτωση σύγχρονων διδακτικών προσεγγίσεων και η διαρκής ανατροφοδότηση μεταξύ θεωρίας και πράξης αποτελούν θεμέλια για την καλλιέργεια ικανών, ευέλικτων και κριτικά σκεπτόμενων εκπαιδευτικών, ικανών να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της σύγχρονης σχολικής πραγματικότητας.

Λέξεις κλειδιά: Πρακτική άσκηση, διαφοροποιημένη διδασκαλία, συνεργατική μάθηση, *scaffolding* (δομημένη υποστήριξη), εκπαιδευτική καινοτομία, επαγγελματική ανάπτυξη

Βιβλιογραφία

- Κακανά, Δ. (2020). Διαφοροποιημένη διδασκαλία: Από την έρευνα στην πράξη – Εισαγωγικό σημείωμα. *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες αγωγής και εκπαίδευσης*, 6, 5–11. <https://doi.org/10.12681/dial.25584>
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2η έκδ.). ASCD.

Συμπερίληψη στην πράξη: Η σημασία της ενσυναίσθησης του εκπαιδευτικού

Σούντρη Μαρία
pse21270@aegean.gr

Επίβλεψη: **Πολεμικού Άννα**, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
apolemikou@aegean.gr

Η συμπερίληψη αποτελεί βασικό πυλώνα της σύγχρονης εκπαίδευσης και κρίνεται αναγκαία για τη διαμόρφωση ενός σχολείου ίσων ευκαιριών. Διεθνείς διακηρύξεις και πολιτικές δεσμεύσεις, ιδίως μετά το 1990, έχουν καθιερώσει την Εκπαίδευση για Όλους, χωρίς αποκλεισμούς, ως παγκόσμιο στόχο. Κοινός τους άξονας είναι η προώθηση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, η ενδυνάμωση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων για την καταπολέμηση της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού, καθώς και η κατοχύρωση και η διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες (UNESCO, 2005). Ωστόσο, η επίτευξη της συμπερίληψης δεν εξαρτάται μόνο από θεσμικά και νομοθετικά πλαίσια, αλλά και από τις στάσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών. Μια δεξιότητα ιδιαίτερης σημασίας για κάθε εκπαιδευτικό είναι η ενσυναίσθηση, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συμπεριληπτικού σχολείου. Η ενσυναίσθηση ορίζεται ως η ικανότητα του ατόμου να κατανοεί την οπτική και να νιώθει τα συναισθήματα των άλλων. Διακρίνεται σε δύο κύριες διαστάσεις: τη γνωστική και τη συναισθηματική. Η γνωστική ενσυναίσθηση σχετίζεται με το να κατανοεί κάποιος μια κατάσταση,

εμπειρία ή συναίσθημα από την οπτική ενός άλλου ατόμου ενώ η συναισθηματική ενσυναίσθηση αναφέρεται στο να νιώθει κάποιος τα συναισθήματα των άλλων (Makoelle, 2024). Επιπρόσθετα, η ενσυναίσθηση αποτελεί αναγκαία επαγγελματική δεξιότητα για κάθε εκπαιδευτικό, αφού συμβάλλει στην καλλιέργεια της εμπιστοσύνης μεταξύ παιδαγωγού-μαθητή και στη διαμόρφωση ενός θετικού κλίματος μάθησης. Παράλληλα, επηρεάζει άμεσα την ενεργή συμμετοχή των παιδιών στη σχολική τάξη και την κοινωνικό-συναισθηματική τους ανάπτυξη, στοιχεία που συνδέονται στενά με τη συνολική ψυχική τους ευημερία. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση, μέσα από την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της αποδοχής της διαφορετικότητας, δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για τη προαγωγή της ψυχικής υγείας των παιδιών. Πρόσφατη έρευνα των Ampofo et al. (2025) επιβεβαιώνει ότι η ενσυναίσθηση των εκπαιδευτικών επηρεάζει θετικά την ψυχική υγεία των μαθητών και ενισχύει την εμπλοκή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Στο συμπεριληπτικό σχολείο, η ενσυναίσθηση είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση και την αποδοχή της διαφορετικότητας. Λειτουργεί θετικά στην αποδόμηση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων, διαμορφώνοντας εύφορο έδαφος για την ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών στην παιδαγωγική διαδικασία. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση επιχειρεί να αναδείξει τον ρόλο της ενσυναίσθησης ως βασικό εργαλείο του εκπαιδευτικού στην πρακτική εφαρμογή της συμπεριληπτικής φιλοσοφίας.

Λέξεις κλειδιά: Ενσυναίσθηση, συμπερίληψη, εκπαιδευτικοί, Εκπαίδευση για όλους

Βιβλιογραφία

- Ainscow, M. (2020). Promoting inclusion and equity in education: Lessons from international experiences. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6(1), 7–16.
- Ampofo, J., Bentum-Micah, G., Xusheng, Q., Sun, B., & Mensah Asumang, R. (2025). Exploring the role of teacher empathy in student mental health outcomes: a comparative SEM approach to understanding the complexities of emotional support in educational settings. *Frontiers in Psychology*, 16, 1503258.
- Makoelle, T. M. (2019). Teacher empathy: a prerequisite for an inclusive classroom. *Encyclopedia of Teacher Education*, 11(2), 1-6.
- UNESCO (2005). *Guidelines for inclusion: Ensuring access to education for all*. UNESCO publications.

Συμπερίληψη στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα

Κουρούκλη Αγγελική
pse22125@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Πολεμικού Άννα, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου
Αιγαίου
apolemikou@aegean.gr

Η συμπερίληψη αποτελεί θεμελιώδη αρχή των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων, καθώς προωθεί την ισότιμη συμμετοχή όλων των μαθητών - ανεξαρτήτως ικανοτήτων ή αναγκών- στο τυπικό σχολικό περιβάλλον. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση διερευνά την πορεία υλοποίησης της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στην ελληνική πραγματικότητα, εστιάζοντας στη θεσμική της εξέλιξη, τις πολιτικές εφαρμογής και τις προκλήσεις που αναδύονται κατά την πρακτική της υλοποίησης. Η ιστορική μετάβαση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος από ένα διαχωριστικό προς ένα ενταξιακό μοντέλο αποτυπώνεται σε διαδοχικά νομοθετικά βήματα. Από τη φοίτηση των μαθητών με αναπηρία ή/και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες (ΕΕΑ) κυρίως σε ειδικά σχολεία, η εκπαιδευτική πολιτική οδηγήθηκε στην καθιέρωση πρακτικών συνεκπαίδευσης, δημιουργία Τμημάτων Ένταξης, θεσμοθέτηση της Παράλληλης Στήριξης και, πιο πρόσφατα, στην ίδρυση των Κέντρων Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕΔΑΣΥ). Επιπλέον, με τις μεταρρυθμίσεις του 2021 ενισχύθηκε η εναρμόνιση του ελληνικού πλαισίου με διεθνή πρότυπα, όπως η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Ωστόσο, οι θεσμικές ρυθμίσεις από μόνες τους δεν επαρκούν για την επίτευξη της συμπερίληψης. Καθοριστικό ρόλο για την ουσιαστική εφαρμογή της διαδραματίζουν οι στάσεις των εκπαιδευτικών, οι οποίες επηρεάζονται από την ηλικία, την επαγγελματική κατάρτιση, τις προοπτικές για υποστήριξη και τις κοινωνικές αντιλήψεις τους για τη διαφορετικότητα (Marlina, 2017· Πολεμικού & Σταυριανός, 2025· Slee, 2011). Για παράδειγμα, έρευνες αποκαλύπτουν μια θετικότερη στάση των εκπαιδευτικών απέναντι στη συμπερίληψη μαθητών με κοινωνικές δυσκολίες, σε αντίθεση με την επιφυλακτικότητά τους ως προς τη δυνατότητα ενσωμάτωσης μαθητών με σοβαρές σωματικές ή συμπεριφορικές δυσκολίες στις τάξεις γενικής εκπαίδευσης (Avramidis & Kalyva, 2007· Sarris et al., 2018). Η παρούσα ανασκόπηση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, παρά τις θετικές θεσμικές εξελίξεις, η πλήρης εφαρμογή της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα παραμένει ζητούμενο. Η υπέρβαση των υφιστάμενων προκλήσεων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διαμόρφωση ενός ουσιαστικά δίκαιου και καθολικά προσβάσιμου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των μαθητών χωρίς αποκλεισμούς.

Λέξεις κλειδιά: Συμπεριληπτική εκπαίδευση, εκπαιδευτική πολιτική, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ), στάσεις και αντιλήψεις, εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

Βιβλιογραφία

- Avramidis, E., & Kalyva, E. (2007). The influence of teaching experience and professional development on Greek teachers' attitudes towards inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 22(4), 367–389.
- Marlina, M. (2017). Teacher's attitude and peer acceptance to children with special needs in inclusive primary schools. In Y. Priyanto, R. Pardjono, & S. Wibowo (Eds.), *Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Education and Technology (ICSET 2017)* (pp. 245–252). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/icset-17.2017.52>
- Πολεμικού, Α., & Σταυριανός, Α. (2025, υπό δημοσίευση). Υπαίθρια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς: Αγκαλιάζοντας την ετερότητα στο νηπιαγωγείο. Στο Β. Παπαβασιλείου, Γ. Ξανθάκου, Ε. Νικολάου, & Μ. Κάϊλα (Επιμ.), *Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη προώθηση των 17 στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης*. Π.Μ.Σ. «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση», ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Sarris, D., Riga, P., & Zaragas, H. (2018). School teachers' attitudes toward inclusive education in Greece. *European Journal of Special Education Research*, 3(3), 182–185.
- Slee, R. (2011). *The irregular school: Exclusion, schooling, and inclusive education*. Routledge.

Ο ρόλος της οικογένειας στην εκπαίδευση παιδιών με σύνδρομο Down: Συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση

Σμυρνή Μαριάννα
pre22288 @rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: **Τσιμπιδάκη Ασημίνα**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε.
Πανεπιστημίου Αιγαίου
tsibidaki@aegean.gr

Η εκπαίδευση παιδιών με Σύνδρομο Down αποτελεί πολυδιάστατο πεδίο που εμπλέκει την ιατρική, ψυχολογική, κοινωνική και παιδαγωγική επιστήμη. Η συμμετοχή της οικογένειας στην εκπαιδευτική πορεία των παιδιών αυτών θεωρείται κρίσιμης σημασίας για την προώθηση της ένταξης, της αυτονομίας και της μάθησης. Η παρούσα εργασία διερευνά τον ρόλο της οικογένειας στην εκπαίδευση παιδιών με Σύνδρομο Down, μέσω συστηματικής βιβλιογραφικής ανασκόπησης και ανάλυσης περιεχομένου έξι πρόσφατων μελετών (2000–2025). Τα αποτελέσματα οργανώνονται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες: την επίδραση της γονεϊκής συμμετοχής στην ικανοποίηση και πρόοδο του παιδιού, τον ρόλο των γονέων ως συν-εκπαιδευτές, τις προκλήσεις στην ένταξη στο γενικό σχολείο και την αναγκαιότητα διαρκούς συνεργασίας με την εκπαιδευτική κοινότητα. Οι οικογένειες αναδεικνύονται σημαντικοί αρωγοί στην ενίσχυση της μάθησης, της αυτονομίας και της κοινωνικής ένταξης των παιδιών με Σύνδρομο Down. Συμπερασματικά, η υποστήριξη της οικογένειας δεν αποτελεί περιφερειακή συνιστώσα, αλλά βασικό άξονα επιτυχούς και συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Η ανάπτυξη πολιτικών που ενδυναμώνουν τη γονεϊκή συμμετοχή και προάγουν τη συστηματική συνεργασία με τα σχολεία κρίνεται ζωτικής σημασίας για την εκπαιδευτική ισότητα.

Λέξεις κλειδιά: Σύνδρομο Down, οικογένεια, εκπαίδευση, συμπερίληψη, συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση

Βιβλιογραφία

- Er-rida, S., Oubibi, M., Mafhoum, M., Alami, M., & Alaoui, A. (2025). Challenges faced by parents of children with Down syndrome in mainstream schools: Exploring inclusive education. *The Open Psychology Journal*, 18, e18743501360190. <https://doi.org/10.2174/0118743501360190250101113909>
- Kendall, L. (2019). Supporting children with Down syndrome within mainstream education settings: Parental reflections. *Education*, 47(2), 135–147. <https://doi.org/10.1080/03004279.2017.1412488>
- Laws, G., & Millward, L. (2001). Predicting parents' satisfaction with the education of their child with Down's syndrome. *Educational Research*, 43(2), 209–226. <https://doi.org/10.1080/00131880110051173>
- Noroozi, F., Farrar, Z., Gharibi, T., & Gashmard, R. (2024). Family self-support in managing Down syndrome children: A qualitative study. *The Scientific World Journal*, 2024, Article ID 9992595. <https://doi.org/10.1155/2024/9992595>
- Van Riper, M., Cosgrove, B., & Fleming, L. (2023). Adaptation at the family level in families of individuals with Down syndrome: A scoping review. *Journal of Family Nursing*, 29(4), 324–347. <https://doi.org/10.1177/10748407231163236>
- Walsh, M. M., Van Deusen, K., Pinks, M. E., Ceci, B., Hepburn, S., Riggs, N. R., ... & Fidler, D. J. (2024). Parent perspectives on parent-mediated intervention for young children with Down syndrome. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 37, e13307. <https://doi.org/10.1111/jar.13307>

3^η Συνεδρία

Ψυχολογία

Γνώσεις εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής για την Εναντιωματική-Προκλητική Διαταραχή

Καλλιγιά Μυρτώ-Μαρία

pse21089@aegean.gr

Επίβλεψη: Νικολάου Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου

enikolaou@aegean.gr

Η Εναντιωματική-Προκλητική Διαταραχή συνιστά μια διαταραχή με σημαντικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη των παιδιών της πρώιμης παιδικής ηλικίας. Εκδηλώνεται με μία σειρά από συμπτώματα, τα οποία σχετίζονται με την εκδήλωση θυμού, επιθετικές συμπεριφορές και ανυπακοή σε κανόνες. Τα αίτια που συμβάλλουν στην εκδήλωση της συγκεκριμένης διαταραχής συνδέονται κυρίως με την οικογένεια και το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το παιδί, ενώ κυρίαρχο ρόλο παίζει και το σχολείο. Η πρόληψη αλλά και η αντιμετώπιση της Εναντιωματικής-Προκλητικής Διαταραχής είναι θεμελιώδους σημασίας στο πλαίσιο της προαγωγής της ψυχικής υγείας στα σχολεία. Η συγκεκριμένη έρευνα έχει πραγματοποιηθεί με στόχο να διερευνήσει τις γνώσεις των νηπιαγωγών για την εκδήλωση της Εναντιωματικής-Προκλητικής Διαταραχής στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ειδικότερα, διερευνώνται οι γνώσεις των νηπιαγωγών για τους τρόπους εκδήλωσης της διαταραχής, τους αιτιολογικούς παράγοντες, την πρόληψη και τη διαχείριση. Η συλλογή των δεδομένων βασίστηκε σε μια ημιδομημένη συνέντευξη. Το δείγμα αποτέλεσαν 7 γυναίκες νηπιαγωγοί από σχολεία της Αττικής. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι οι νηπιαγωγοί, γνώριζαν αρκετά καλά τον όρο της Εναντιωματικής-Προκλητικής Διαταραχής, όπως επίσης και τις συμπεριφορές με τις οποίες αυτή εκδηλώνεται. Επίσης, η πλειονότητα των νηπιαγωγών συμφώνησαν ότι βασική αιτία εκδήλωσης της Εναντιωματικής- Προκλητικής Διαταραχής είναι το οικογενειακό περιβάλλον. Ακόμη, οι περισσότερες απόψεις συγκλίνουν στο ότι η σχέση σχολείου-οικογένειας διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην πρόληψη και τη διαχείριση της διαταραχής στο σχολείο, ενώ ο διορισμός μόνιμου ειδικού προσωπικού θεωρείται αναγκαίος για την πρόληψη και την αντιμετώπιση. Οι απόψεις όλων των νηπιαγωγών ήταν κοινές, όσον αφορά την έλλειψη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαχείρισης της Εναντιωματικής-Προκλητικής Διαταραχής, ενώ ορισμένες αναφέρουν ότι οι γνώσεις που αποκτούν οι εκπαιδευτικοί για τη συγκεκριμένη διαταραχή προέρχονται από προσωπική αναζήτηση. Επίσης, οι περισσότερες νηπιαγωγοί θεωρούν ότι οι οικογένειες δεν αποδέχονται τον όρο Εναντιωματική-Προκλητική Διαταραχή, ενώ οι υπόλοιπες αναφέρουν ότι αυτό συμβαίνει από άγνοια. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν την ύψιστη ανάγκη για την επιμόρφωση των νηπιαγωγών όσον αφορά την

Εναντιωματική-Προκλητική Διαταραχή, ενώ διατυπώνονται προτάσεις για την καλύτερη διαχείριση της διαταραχής στο σχολικό περιβάλλον.

Λέξεις κλειδιά: Εναντιωματική-προκλητική διαταραχή, επιθετική συμπεριφορά, προσχολική ηλικία, τρόποι διαχείρισης, αίτια, απόψεις

Βιβλιογραφία

- Ζαφεριάδου, Ε., & Γαλανάκη Ε. (2019). Εναντιωματική προκλητική διαταραχή των παιδιών: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και του σχολείου. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1, 227–242. <https://doi.org/10.12681/edusc.1718>
- Κουρκούτας, Η., (2011). *Προβλήματα συμπεριφοράς στα παιδιά παρεμβάσεις στο πλαίσιο της οικογένειας και του σχολείου*. Τόπος. https://eclass.edc.uoc.gr/modules/document/file.php/DEA104/2_book_%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%92%CE%9B%CE%97%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%91_%CE%A3%CE%A5%CE%9C%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%A6%CE%9F%CE%A1%CE%91%CE%A3.pdf
- Πουρσανίδου Ε. Ι. (2016). *Προβλήματα συμπεριφοράς στην τάξη και παρέμβαση του δασκάλου*. Έρευνα στην Εκπαίδευση, 5(1), 62–75. <https://doi.org/10.12681/hjre.9380>
- Σταμάτης, Π., & Νικολάου, Ε. (2022). *Το νηπιαγωγείο του 21ου αιώνα*. Gutenberg.
- Wenar, C., & Kerig P.K. (2008). *Εξελικτική ψυχοπαθολογία από τη βρεφική ηλικία στην εφηβεία*. (Δ. Μαρκούλης & Ε. Γεωργάκα, Ε., Μτφρ. & Επιμ.). Gutenberg.

Ανάλυση παραγόντων ακαδημαϊκής επιτυχίας φοιτητών/τριών: Θετικές επιδράσεις της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης

Χρηστίδη Αλεξάνδρα
alexandrachrestide@gmail.com

Επίβλεψη: Τραντάς Πέτρος, Επίκουρος Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
p.trantas@aegean.gr

Η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην ακαδημαϊκή επιτυχία των φοιτητών/τριών, επηρεάζοντας ιδιαίτερα τις επιδόσεις τους κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Η παρούσα μελέτη αναδεικνύει τη σημασία των θετικών επιδράσεων του υψηλού βαθμού αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης φοιτητών/τριών στην προσωπική ανάπτυξη και την ακαδημαϊκή επιτυχία. Ειδικότερα, αναλύεται πώς χαμηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης, λόγω κυρίως πρότερων αρνητικών εμπειριών, επιδρούν αρνητικά στην επίδοσή τους, αυξάνουν τα επίπεδα άγχους και επηρεάζουν την προσωπική και κοινωνική ζωή τους. Η έρευνα βασίστηκε σε ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση, με εργαλείο συλλογής δεδομένων τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου για τη μέτρηση των επιπέδων αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης, καθώς και των σχετικών ακαδημαϊκών επιδόσεων σε φοιτητές/τριες προπτυχιακού επιπέδου. Το δείγμα αποτέλεσαν 116 φοιτητές/τριες του Πανεπιστημίου Αιγαίου και η στατιστική ανάλυση βασίστηκε στα κριτήρια: 1) Ανάλυση διακύμανσης (ANOVA) και ανάλυση Post Hoc πολλαπλών συγκρίσεων 2) T-test ανεξάρτητων δειγμάτων και 3) δείκτες κεντρικής τάσης και διασποράς. Τα ευρήματα

καταδεικνύουν ότι οι φοιτητές/τριες με υψηλότερα επίπεδα αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερες ακαδημαϊκές επιδόσεις. Επίσης, παρατηρήθηκε διαφορά ως προς το φύλο υπέρ των ανδρών, ενώ το έτος φοίτησης δεν επηρεάζει σημαντικά τον βαθμό αυτοεκτίμησης. Η καλλιέργεια αυτών των ψυχολογικών παραμέτρων μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός για την προσωπική ενδυνάμωση και την εκπαιδευτική επιτυχία. Η παρούσα έρευνα θα προσπαθήσει να αποτυπώσει και να αναλύσει το βαθμό αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης των φοιτητών/τριών και το ρόλο της θετικής ανατροφοδότησης στη βελτίωσή τους.

Λέξεις κλειδιά: Αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, φοιτητές/τριες, ακαδημαϊκή επιτυχία

Βιβλιογραφία

- Baird, G., Scott, W., Dearing, E., & Hamill, S. (2009). *Cognitive self-regulation in youth with and without learning disabilities: Academic self-efficacy, theories of intelligence, learning versus performance goal preferences, and effort attributions*. *Journal of Social and Clinical Psychology, 28*(7), 881–908.
- Cooley, C.H. (1902). *Human Nature and the Social Order*. Scribner.
- Ferla, J., Valcke, M., & Schuyten, G. (2010). *Judgments of self-perceived academic competence and their differential impact on students' achievement motivation, learning approach, and academic performance*. *European Journal of Psychology of Education, 25*(4), 519–536.
- James, W. (1980). *Principles of psychology*. Holt.
- Kleitman, S., & Moscrop, T. (2010). Self-confidence and academic achievements in primary-school children: their relationships and links to parental bonds, intelligence, age, and gender. In A. Efklides & P. Misailidi (Eds), *Trends and prospects in metacognition research* (pp. 293–326). Springer.
- Mead G.H. (1934). *Mind, self and society*. University of Chicago Press.
- Παπάνης, Ε. (2011). *Η αυτοεκτίμηση-θεωρία και αξιολόγηση*. Ι. Σιδέρης.
- Rosenberg, M. (1986). *The association between self-esteem and anxiety*. *Psychiatry Research, 1*, 135–152.
- Schacter, D. L., Gilbert, D. T., & Wegner, D. M. (2012). *Ψυχολογία* (Σ. Βοσνιάδου, Επιμ. & Ε. Κοππάση, Μτφρ.). Gutenberg.

Ο ρόλος της ενσυναίσθησης του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής του αποτελεσματικότητας

Νίτη Ιωάννα
pse22198@aegean.gr

Επίβλεψη: **Πολεμικού Άννα**, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου
Αιγαίου
apolemikou@aegean.gr

Η ενσυναίσθηση, ως θεμελιώδης ανθρώπινη ικανότητα, αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πράξης. Στην παρούσα εργασία εξετάζεται ο ρόλος της ενσυναίσθησης στην οικοδόμηση ποιοτικών παιδαγωγικών σχέσεων, στην ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας και στη διαμόρφωση ενός σχολικού περιβάλλοντος που προάγει την κατανόηση, την αποδοχή και τη συμπερίληψη. Η ενσυναίσθηση αποτελεί την ικανότητα ενός ατόμου να αντιλαμβάνεται, να κατανοεί και να συμμερίζεται τα συναισθήματα και τις εμπειρίες άλλων ανθρώπων. Πρόκειται για μια δεξιότητα καθοριστική για την ανθρώπινη επικοινωνία και τη διαπροσωπική αλληλεπίδραση, ενώ στον χώρο της εκπαίδευσης δεν περιορίζεται μόνο σε μια ηθική αρετή, αλλά αποτελεί θεμέλιο λίθο της παιδαγωγικής πράξης. Η ενσυναισθητική ικανότητα του εκπαιδευτικού συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της αλληλεπίδρασης με τους μαθητές. Εκπαιδευτικοί που κατανοούν τις συναισθηματικές ανάγκες των μαθητών τους μπορούν να προσαρμόσουν τη διδασκαλία στις ατομικές διαφορές, ενισχύοντας τη μαθησιακή εμπλοκή και διαμορφώνοντας ένα υποστηρικτικό και ενδυναμωτικό μαθησιακό περιβάλλον (Jennings & Greenberg, 2009). Παράλληλα, η ενσυναίσθηση συμβάλλει καθοριστικά στην αποτελεσματική διαχείριση της σχολικής τάξης, μειώνοντας τις συγκρούσεις και ενισχύοντας το κλίμα εμπιστοσύνης και συνεργασίας (Rodríguez-Rey et al., 2019). Επιπλέον, λειτουργεί ως καταλύτης για την ηθική και κοινωνική αγωγή, προάγοντας αξίες όπως ο σεβασμός, η αποδοχή της διαφορετικότητας και η αλληλεγγύη. Σημαντικό είναι να αναγνωρίσουμε ότι η ενσυναίσθηση δεν είναι έμφυτη αλλά καλλιεργήσιμη δεξιότητα, η οποία ενισχύεται μέσω της επαγγελματικής ανάπτυξης και της αναστοχαστικής πρακτικής (Warren, 2018). Η συστηματική ενσωμάτωσή της στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω στοχευμένης επιμόρφωσης μπορεί να συμβάλει σε μια ανθρωποκεντρική παιδαγωγική που υπηρετεί όχι μόνο τη μετάδοση γνώσεων, αλλά και την ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή. Συνοψίζοντας, η ενσυναίσθηση αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της παιδαγωγικής ταυτότητας και βασικό παράγοντα για τη διαμόρφωση ουσιαστικών, ανθρώπινων και αποτελεσματικών μαθησιακών σχέσεων.

Λέξεις κλειδιά: Ενσυναίσθηση, εκπαιδευτικός, παιδαγωγική αποτελεσματικότητα, συναισθηματική νοημοσύνη, εκπαιδευτικές σχέσεις, μαθησιακό περιβάλλον, διαχείριση τάξης, συμπερίληψη

Βιβλιογραφία

- Jennings, P. A., & Greenberg, M. T. (2009). The prosocial classroom: Teacher social and emotional competence in relation to student and classroom outcomes. *Review of Educational Research*, 79(1), 491–525. <https://doi.org/10.3102/0034654308325693>
- Rodríguez-Rey, R., Garrido-Hernansaiz, H., & Collado, S. (2019). Psychological Impact of COVID-19 in Spain: Early data report. *Journal of Happiness Studies*, 20(7), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s10902-018-0009-2>
- Warren, C. A. (2018). Empathy, teacher dispositions, and preparation for culturally responsive pedagogy. *Urban Education*, 53(5), 562–581. <https://doi.org/10.1177/0042085918756710>

Ενσυναίσθηση ως ικανότητα και ορμή: Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις

Μαντζιούκα Αλεξάνδρα
pse21802@rhodes.aegean.gr

Σιάγκα Αγορίτσα
pse21805@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: **Πολεμικού Άννα**, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
apolemikou@aegean.gr

Η ενσυναίσθηση αποτελεί μια σύνθετη και πολυδιάστατη έννοια που έχει απασχολήσει ερευνητές από διάφορα επιστημονικά πεδία, όπως η ψυχολογία, η παιδαγωγική και οι κοινωνικές επιστήμες. Αν και δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός, συχνά περιγράφεται με βάση δύο βασικές και εν μέρει διακριτές διαστάσεις: τη γνωστική και τη συναισθηματική ενσυναίσθηση. Η γνωστική ενσυναίσθηση αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται και να κατανοεί τις σκέψεις, τις προθέσεις και τα συναισθήματα των άλλων, χωρίς απαραίτητα να τα βιώνει. Αντίθετα, η συναισθηματική ενσυναίσθηση αφορά την άμεση συγκινησιακή απόκριση στο βίωμα του άλλου, ανεξαρτήτως κατανόησης των αιτίων που το προκαλούν (Ge et al., 2023). Έρευνες έχουν καταδείξει ότι οι δύο αυτές διαστάσεις παρουσιάζουν διακριτό αναπτυξιακό, γνωστικό και νευρωνικό υπόβαθρο. Επιπλέον, σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις αναδεικνύουν έναν τρίτο, συχνά παραγνωρισμένο, παράγοντα: την «ορμή» ή κινητοποίηση προς την ενσυναίσθηση. Ο όρος αυτός περιγράφει την εσωτερική διάθεση και πρόθεση του ατόμου να σχετίζεται συναισθηματικά με τους άλλους, υπογραμμίζοντας πως η ενσυναίσθηση δεν είναι μόνο θέμα ικανότητας ή δεξιότητας, αλλά και επιλογής ή κινήτρου (Batchelder et al., 2017). Η διεύρυνση αυτή συμβάλλει σε μια πιο ρεαλιστική και δυναμική κατανόηση του φαινομένου. Ως απόρροια των εξελίξεων αυτών, τα νεότερα ψυχομετρικά εργαλεία προτείνουν μια πενταμερή προσέγγιση στην ενσυναίσθηση, επιμερίζοντάς την στις εξής συνιστώσες: τη γνωστική ικανότητα, τη γνωστική ορμή, τη συναισθηματική ικανότητα, τη συναισθηματική ορμή και τη συναισθηματική αντιδραστικότητα. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση επιχειρεί να αποτυπώσει τις σύγχρονες θεωρητικές και μεθοδολογικές εξελίξεις σε αυτό το πεδίο μελέτης, αναδεικνύοντας τον ρόλο της ενσυναίσθησης σε κρίσιμα πλαίσια διαπροσωπικής επικοινωνίας και κοινωνικών αλληλεπιδράσεων. Η βαθύτερη κατανόηση της ενσυναίσθησης όχι μόνο διευρύνει το θεωρητικό πλαίσιο γύρω από την ανθρώπινη συμπεριφορά, αλλά και προσφέρει πρακτικά εργαλεία για την ενίσχυση της ενσυναισθητικής ικανότητας σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, ενισχύοντας την ποιότητα των ανθρώπινων σχέσεων.

Λέξεις κλειδιά: *Ενσυναίσθηση, γνωστική ενσυναίσθηση, συναισθηματική ενσυναίσθηση, ενσυναισθητική ικανότητα (δεξιότητα), ενσυναισθητική ορμή (κίνητρο)*

Βιβλιογραφία

- Batchelder, L., Brosnan, M., & Ashwin, C. (2017). The development and validation of the Empathy Components Questionnaire (ECQ). *PLoS ONE*, 12(1), e0169185. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0169185>
- Ge, Y., Ashwin, C., Li, F., Cao, W., Zhang, Y., Zhao, X., Sun, B., & Li, W. (2023) The validation of a Mandarin version of the Empathy Components Questionnaire (ECQ-Chinese) in Chinese samples. *PLoS ONE*, 18(1), e0275903. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0275903>

Η αυλή ως χώρος μάθησης στο νηπιαγωγείο

Μενεγάτου Άννα
pse21181@aegean.gr

Επίβλεψη: Πολεμικού Άννα, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
apolemikou@aegean.gr

Η παιγνιώδης μάθηση στους αύλειους χώρους των νηπιαγωγείων αποτελεί ένα πεδίο αυξανόμενου ψυχολογικού, παιδαγωγικού και ερευνητικού ενδιαφέροντος, τόσο σε διεθνές όσο και σε ελληνικό επίπεδο. Ο εξωτερικός χώρος του νηπιαγωγείου δεν αποτελεί απλώς σημείο εκτόνωσης, αλλά όταν αξιοποιείται μεθοδικά, μπορεί να λειτουργήσει ως δυναμικό περιβάλλον ενεργού, βιωματικής μάθησης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Οι σύγχρονες μελέτες επισημαίνουν ότι η παιγνιώδης διδασκαλία ενισχύει την αυτενέργεια, την εμπλοκή και τη χαρά της μάθησης, ενώ προάγει τη δημιουργική σκέψη και την αυτορρύθμιση των παιδιών (Zosh et al., 2022). Την ίδια στιγμή, η έλλειψη ποικιλίας και ερεθισμάτων στον υπαίθριο χώρο μπορεί να περιορίσει σημαντικά τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις των παιδιών, οδηγώντας σε μονότονη και μοναχική δραστηριότητα (Cakan & Acer, 2024). Στην ελληνική βιβλιογραφία, οι στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στην παιγνιώδη μάθηση είναι γενικά θετικές. Ωστόσο, επισημαίνονται σημαντικές δυσκολίες στην εφαρμογή της, όπως η έλλειψη επιμόρφωσης, οι ανεπαρκείς υποδομές, η απουσία φυσικών στοιχείων στον αύλειο χώρο και η περιορισμένη ενσωμάτωση της υπαίθριας μάθησης στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα (Loti, 2021, Sakellariou & Banou, 2020, Zafeiroudi, 2021). Σκοπός της παρούσας βιβλιογραφικής ανασκόπησης είναι να αναδείξει τον ρόλο του αύλειου χώρου ως φορέα μάθησης και ως μέσου διεύρυνσης των δυνατοτήτων της προσχολικής εκπαίδευσης, μέσα από παιγνιώδεις, ολιστικές και φυσικές πρακτικές. Τα ερευνητικά πορίσματα συγκλίνουν στο ότι παρότι η εκπαιδευτική θεωρία αναγνωρίζει η παιδαγωγική αξία του υπαίθριου περιβάλλοντος, στην πράξη η αξιοποίηση του αύλειου χώρου παραμένει περιορισμένη και συχνά αποσυνδεδεμένη από το οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Αναδεικνύεται επομένως η ανάγκη για ουσιαστική αναδιαμόρφωση των σχολικών αυλών, στοχευμένη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και υιοθέτηση στρατηγικών που θα προάγουν την παιγνιώδη μάθηση ως αναπόσπαστο μέρος της προσχολικής εκπαίδευσης.

Λέξεις κλειδιά: *Αύλειος χώρος, Βιωματική μάθηση, Παιγνιώδης μάθηση, προσχολική εκπαίδευση, υπαίθρια μάθηση*

Βιβλιογραφία

- Adams, C
- Cakan, A., Acer, D. (2024). Analysis of preschool children's outdoor play behaviours. *Journal of Outdoor and Environmental Education*. <https://doi.org/10.1007/s42322-024-00174-4>
- Loti, A. (2021). *To play or not to play in the schoolyard? : Greek preschool teachers' perspectives about play in the schoolyard* [Master's thesis, Uppsala University]. DIVA Portal. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1593059>
- Sakellariou, M., & Banou, M. (2020). Play within outdoor preschool learning environments of Greece: a comparative study on current and prospective Kindergarten Educators. *Early Child Development and Care*, 192(6), 887–903. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1813123>

- Zafeiroudi, A. (2021). Exploring outdoor play in kindergartens: A literature review of practice in modern Greece. *Journal of Studies in Education*, 11(3), 87–95.
- Zosh, J. M., Gaudreau, C., Golinkoff, R. M., & Hirsh-Pasek, K. (2022). *The power of playful learning in the early childhood setting*. *Young Children*, 77(2), 6–13.

Οι σύγχρονες παιδικές χαρές ως χώροι ολόπλευρης ανάπτυξης

Τερζάκη Ευθυμία
pse23810@aegean.gr

Επίβλεψη: **Πολεμικού Άννα**, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου
Αιγαίου
apolemikou@aegean.gr

Οι παιδικές χαρές αποτελούν υπαίθριους χώρους βιωματικής μάθησης, κοινωνικοποίησης και δημιουργικής έκφρασης, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στην ολόπλευρη ανάπτυξη παιδιών ηλικίας 1 έως 14 ετών. Σε μια εποχή όπου ο αστικός τρόπος ζωής και η ψηφιακή καθημερινότητα περιορίζουν τον χρόνο παιχνιδιού και μάθησης σε εξωτερικούς χώρους (Πολεμικού & Σταυριανός, 2025), η ανάγκη για ασφαλή, λειτουργικά και αναπτυξιακά κατάλληλα υπαίθρια περιβάλλοντα καθίσταται ιδιαίτερα κρίσιμη. Ως «τρίτοι χώροι» ανάμεσα στον εσωτερικό και τον εξωτερικό κόσμο του παιδιού (Ünal, 2009), οι παιδικές χαρές προσφέρουν δυνατότητες αυτενέργειας, αισθησιοκινητικής εξερεύνησης και ανάπτυξης θεμελιωδών γνωστικών δεξιοτήτων. Η ενσωμάτωση φυσικών στοιχείων, η ποικιλία παιχνιδιών και η μέριμνα για την ασφάλεια διαμορφώνουν ένα περιβάλλον που ενισχύει τη συμμετοχή των παιδιών, διευκολύνει τη μετάβαση από την οικογενειακή στη σχολική ζωή και καλλιεργεί την αυτονομία, την αυτοπεποίθηση, καθώς και τις δεξιότητες συνεργασίας και ηγεσίας (Παπαλιούρα & Τάκα, 2018· Πολεμικού & Σταυριανός, 2025). Ιδιαίτερα στην προσχολική ηλικία, οι χώροι αυτοί λειτουργούν ως πρώτοι δημόσιοι τόποι κοινωνικής ένταξης και άτυπης μάθησης. Εμπειρικά ευρήματα από διεθνείς έρευνες επιβεβαιώνουν τη συμβολή των παιδικών χαρών στην κινητική ανάπτυξη, τη δημιουργικότητα, την ικανότητα συγκέντρωσης, καθώς και στην καλλιέργεια επικοινωνιακών και κοινωνικών δεξιοτήτων (Gray et al., 2015· Ünal, 2009). Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση διερευνά τις παιδικές χαρές ως δυναμικά παιδαγωγικά περιβάλλοντα, αναδεικνύοντας την ανάγκη για στρατηγικό σχεδιασμό που υπερβαίνει την παραδοσιακή ψυχαγωγική προσέγγιση. Αντλώντας από τη διεπιστημονική βιβλιογραφία (εκπαίδευση, ψυχολογία, αστικό σχεδιασμό), προβάλλεται η πολυδιάστατη λειτουργία τους και αναδεικνύεται η αξία τους ως περιβάλλοντα κρίσιμα για την κάλυψη αναπτυξιακών αναγκών και την ολόπλευρη εξέλιξη κατά την παιδική ηλικία.

Λέξεις κλειδιά: Παιδικές χαρές, παιδική ανάπτυξη, υπαίθριο παιχνίδι, βιωματική μάθηση, φυσικό περιβάλλον

Βιβλιογραφία

- Gray, C., Gibbons, R., Larouche, R., Sandseter, E. B. H., Bienenstock, A., Brussoni, M., Chabot, G., Herrington, S., Janssen, I., ... & Tremblay, M. S. (2015). What is the relationship between outdoor time and physical activity, sedentary behaviour, and physical fitness in children? A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 12(6), 6455–6474. <https://doi.org/10.3390/ijerph120606455>
- Παπαλιούρα, Ε., & Τάκα, Ε. (2018). Η παιδική χαρά ως συνεκτικό στοιχείο της γειτονιάς και βιωματικό εργαλείο ανάγνωσης της πόλης μέσα από παραδείγματα εφαρμογής. Στο «Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού; Όταν η συνθήκη αγωγής και εκπαίδευσης τέμνεται με την καθημερινότητα της πόλης» (Πρακτικά συνεδρίου, τόμος 1, σσ. 854–870). Θεσσαλονίκη, 19–21 Μαΐου. <https://doi.org/10.12681/χπ.1479>
- Πολεμικού, Α., & Σταυριανός, Α. (2025, υπό δημοσίευση). Υπαίθρια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς: Αγκαλιάζοντας την ετερότητα στο νηπιαγωγείο. Στο Β. Παπαβασιλείου, Γ. Ξανθάκου, Ε. Νικολάου, & Μ. Καΐλα (Επιστ. Επιμ.), *Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη προώθηση των 17 στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης*. Π.Μ.Σ. «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση», ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Ünal, M. (2009). *The place and importance of playgrounds in child development*. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 10(2), 95–109.

4^η Συνεδρία

Μαθηματικά & Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Σχεδιασμός, ανάπτυξη και αξιολόγηση παιχνιδιού με κάρτες για την καλλιέργεια του χωρικού συλλογισμού στην προσχολική εκπαίδευση

Καρά Φωτεινή-Ιωάννα
pse20107@rhodes.aegean.gr

Ματθαίου Πελαγία
pse23806@rhodes.aegean.gr

Στρατάκη Δήμητρα
pse23808@rhodes.aegean.gr

Συμεωνίδου Παρθένα
pse23809@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Καθηγήτρια **Σκουμπουρδή Χρυσάνθη**, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
kara@rhodes.aegean.gr

Η έννοια του χωρικού συλλογισμού, η οποία περιλαμβάνει τη χωρική οπτικοποίηση και τον χωρικό προσανατολισμό (Gilmartin & Patton, 1984), συνδέεται με την ανάπτυξη μιας σειράς σημαντικών δεξιοτήτων, όπως η αντίληψη και κατανόηση της θέσης των αντικειμένων στον χώρο, των μεταξύ τους σχέσεων και των συμβολικών αναπαραστάσεων τους (Κορ & Κορ, 2023: 1). Περιλαμβάνει, δηλαδή, την ικανότητά μας, μεταξύ άλλων, να εντοπίζουμε, να αντιλαμβανόμαστε, να αναπαριστούμε και να μετασχηματίζουμε οπτικές πληροφορίες σε νοητικό ή πραγματικό επίπεδο (Bruce & Hawes, 2015). Μέσα από την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων κατανοούμε τη δομή του χώρου στον οποίο ζούμε και εντοπίζουμε τόσο τη δική μας θέση όσο και τη θέση των αντικειμένων σε αυτόν ενισχύοντας την ανάπτυξη της χωρικής αντίληψης και την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων της καθημερινότητας (Chen et al., 2025). Η μεγάλη σημασία της καλλιέργειας του χωρικού συλλογισμού αναγνωρίζεται διεθνώς και για αυτόν τον λόγο προτείνεται η χωρική εκπαίδευση να ξεκινάει από μικρή ηλικία και να συμπεριλαμβάνεται στο Πρόγραμμα Σπουδών των Μαθηματικών από την Προσχολική Εκπαίδευση. Δεδομένου, όμως, ότι η διδασκαλία και η κατανόηση του χωρικού συλλογισμού είναι απαιτητική και δημιουργεί δυσκολίες σε παιδιά και εκπαιδευτικούς προτείνεται να υιοθετηθούν πλαίσια τα οποία θα προκαλούν το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των παιδιών. Ένα τέτοιο πλαίσιο είναι και το παιχνίδι,

η θετική επίδραση του οποίου στον γνωστικό, επικοινωνιακό, συναισθηματικό και κοινωνικό τομέα είναι αδιαμφισβήτητη (Σκουμπουρδή, 2015). Με αφορμή τα παραπάνω σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε ένα παιχνίδι με κάρτες με στόχο την καλλιέργεια του χωρικού συλλογισμού παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας (από 4 ετών). Το παιχνίδι περιλαμβάνει 96 κάρτες διαβαθμισμένης δυσκολίας, με εικονιστικές αναπαραστάσεις σχηματισμών οι οποίοι δημιουργούνται με τη χρήση τεσσάρων διαφορετικών κατηγοριών εκπαιδευτικών υλικών—24 κάρτες με σχηματισμούς από κυβάκια, 24 κάρτες με σχηματισμούς από pattern blocks, 24 κάρτες με σχηματισμούς από ράβδους συνδυασμένες με κυκλικούς δίσκους και 24 κάρτες με σχηματισμούς από καμπυλωτές ράβδους συνδυασμένες με δαχτυλίδια. Στο παιχνίδι αυτό τα παιδιά καλούνται να αναπαράγουν τις εικονιστικές αναπαραστάσεις χρησιμοποιώντας τα απτά υλικά, ενεργοποιώντας έτσι δεξιότητες παρατήρησης, αντίληψης του χώρου και κινητικού συντονισμού. Η δομή του παιχνιδιού επιτρέπει την εφαρμογή του με ευελιξία. Παίζεται σε ομάδες 4 έως 6 ατόμων, σε ζευγάρια ή/και ατομικά, ανάλογα με τους παιδαγωγικούς στόχους που τίθενται κάθε φορά. Η δραστηριότητα εντάσσεται σε ένα συνεργατικό και παιγνιώδες μαθησιακό πλαίσιο, όπου τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι μαθαίνουν να περιγράφουν χωρικές σχέσεις, να αντιλαμβάνονται προσανατολισμούς και να λύνουν προβλήματα.

Λέξεις κλειδιά: Χωρικός συλλογισμός, χωρική οπτικοποίηση, χωρικός προσανατολισμός, εκπαιδευτικό υλικό, παιχνίδι με κάρτες

Βιβλιογραφία

- Bruce, C., & Hawes, Z. (2015). The role of 2D and 3D mental rotation in mathematics for young children: what is it? Why does it matter? And what can we do about it? *ZDM Mathematics Education*, 47, 331-343.
- Chen, W., Zheng, X., Wu, X., Li, W., Cao, X., Su, Y., & Wang, Y. (2025). Exploring the development of spatial orientation and the cognitive levels of preschoolers during “Three-stage” constructive play. *International Journal of Early Childhood*, 1-30.
- Gilmartin, P. & Patton, J. (1984). Comparing the sexes on spatial abilities: Map-Use skills. *Annals of the Association of the American Geographers*, 74(4), 605-619.
- Κοç, Y., & Κοç, K. (2023). Kindergarten teachers’ experiences in a spatial orientation skills professional development program. *SAGE Open*, 13(2). <https://doi.org/10.1177/21582440231180668>
- Σκουμπουρδή, Χ. (2015). *Το παιχνίδι στη μαθηματική εκπαίδευση των μικρών παιδιών* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/1295>

Παίζω-Μαθαίνω-Δημιουργώ στον Γεωπίνακα!

Καμπύλη Διονυσία
pre21096@aegean.gr

Ξυπόλιτου Μαρία
pre21223@aegean.gr

Λεοντής Ιωάννης
pre21162@aegean.gr

Επίβλεψη: **Βλάχου Ρόζα**, Μέλος Ε.ΔΙ.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
r.vlachou@aegean.gr

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στη διδακτική αξιοποίηση του Γεωπίνακα στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Γεωμετρίας στο Δημοτικό Σχολείο, εστιάζοντας ειδικότερα στην κατανόηση την ταξινόμηση των τριγώνων ως προς τις πλευρές τους. Το θεωρητικό υπόβαθρο βασίζεται στη θεωρία RhodScript (Avgerinos, Vlachou & Remoundou, 2023), καθώς και στις αρχές των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών του Υπουργείου Παιδείας (ΙΕΠ, 2021), τα οποία προάγουν τη διερευνητική και ενεργητική μάθηση. Στόχος της μελέτης είναι η ενίσχυση του μαθηματικού αλφαριθμητισμού μέσα από πολυτροπικές αναπαραστάσεις και βιωματικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία των γεωμετρικών εννοιών. Ο Γεωπίνακας, ως εργαλείο αναπαραστάσης και πειραματισμού, προσφέρει τη δυνατότητα στους μαθητές να οικοδομήσουν τις έννοιες του σχήματος, της συμμετρίας, των μετασχηματισμών αλλά και της ταξινόμησης των τριγώνων. Ειδικότερη έμφαση δίνεται στην αναγνώριση των ειδών τριγώνων ως προς τις πλευρές: ισόπλευρα (τρεις ίσες πλευρές), ισοσκελή (δύο ίσες πλευρές) και σκαληνά (καμία πλευρά ίση). Η κατασκευή και η σύγκριση τέτοιων τριγώνων πάνω στο Γεωπίνακα επιτρέπει στους μαθητές να αναπτύξουν οπτική και χωρική αντίληψη, να διερευνούν τις ιδιότητες των σχημάτων και να οικοδομήσουν γεωμετρικές έννοιες με βιωματικό τρόπο (Clements & Sarama, 2011). Η εργασία αναλύει τις συνήθεις μαθησιακές δυσκολίες που παρατηρούνται στις Ε' και ΣΤ' τάξεις, όπως την σύγχυση μεταξύ διαφορετικών τύπων τριγώνων ή η αδυναμία σωστής μέτρησης των πλευρών και των γωνιών. Προτείνονται παιδαγωγικές δραστηριότητες που ενισχύουν την κατανόηση των διαφορετικών κατηγοριών τριγώνων μέσα από τη χρήση του Γεωπίνακα, διαθεματικές συνδέσεις με την τέχνη και την τεχνολογία, καθώς και συνεργατικά σενάρια μάθησης που ενεργοποιούν τη μαθητική φαντασία και δημιουργικότητα (Papageorgiou & Christou, 2018). Τα συμπεράσματα της μελέτης τονίζουν τη σημασία της αυθεντικότητας των προβλημάτων, της ενεργητικής εμπλοκής των μαθητών και της διαρκούς αναστοχαστικής πρακτικής από πλευράς του/της εκπαιδευτικού. Η εστίαση σε έννοιες όπως τα τρίγωνα και οι ιδιότητές τους ενδυναμώνει την κατανόηση βασικών γεωμετρικών σχέσεων, ενώ η χρήση του Γεωπίνακα ενισχύει την ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλήματος και μαθηματικής σκέψης (Van de Walle et al., 2014).

Λέξεις κλειδιά: Θεωρία RhodeScript, νέα προγράμματα σπουδών, γεωμετρία, γεωπίνακας, βιωματική μάθηση

Βιβλιογραφία

- Avgerinos, E., Vlachou, R., & Remoundou, D. (2023). *Μαθηματικά εργαλεία στην εκπαίδευση: Εφαρμοσμένη διδακτική των μαθηματικών και εφαρμογή της θεωρίας RhodeScript στο δημοτικό σχολείο*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Clements, D. H., & Sarama, J. (2011). *Learning and teaching early math: The learning trajectories approach*. Routledge.
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). (2021). *Οδηγός εκπαιδευτικού για τα νέα προγράμματα σπουδών στα μαθηματικά του δημοτικού σχολείου*. ΙΕΠ.
- Papageorgiou, H., & Christou, C. (2018). Teaching geometry with digital tools in primary education. *International Journal of STEM Education*, 5(1), 12–22. <https://doi.org/10.1186/s40594-018-0112-z>
- Van de Walle, J. A., Karp, K. S., & Bay-Williams, J. M. (2014). *Διδάσκοντας μαθηματικά για δημοτικό και γυμνάσιο: Μια αναπτυξιακή διαδικασία* (8th ed.). Pearson.

Αξία θέσης ψηφίου: Κατανοώντας τη βάση του δεκαδικού συστήματος

Πόθος Χρυσοβαλάντης-Ιωάννης
pre21256@rhodes.aegean.gr

Βασιλόπουλος-Βουσδούκος Ραφαήλ-Σταύρος
pre21018@rhodes.aegean.gr

Γιαννούτσου Ιωάννα-Μαρία
pre21040@rhodes.aegean.gr

Καμπούρη Ελένη
pre21094@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Βλάχου Ρόζα, Μέλος Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
r.vlachou@aegean.gr

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια διδακτική πρόταση που έχει ως βασικό στόχο την ενίσχυση της εννοιολογικής κατανόησης της έννοιας της αξίας θέσης ψηφίου στους τριψήφιους αριθμούς, με έμφαση στη μετάβαση από απλή αναγνώριση αριθμών σε ουσιαστική κατανόηση της δομής του δεκαδικού συστήματος αρίθμησης. Η διδακτική αυτή παρέμβαση σχεδιάστηκε για μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού και στηρίχθηκε στο θεματικό πεδίο των αριθμών του Νέου Προγράμματος Σπουδών Μαθηματικών Δημοτικού 2021. Η αξία θέσης ψηφίου είναι η αριθμητική αξία που αποκτά ένα ψηφίο ανάλογα με τη θέση του μέσα σε έναν αριθμό, σε ένα σύστημα

αρίθμησης. Κάθε θέση αντιπροσωπεύει μια διαφορετική τάξη (μονάδες, δεκάδες, εκατοντάδες κ.λπ.), γεγονός που καθορίζει την πραγματική του αξία και επιτρέπει την εύκολη αναπαράσταση και επεξεργασία αριθμών (Ross, 1989· Fuson & Briars, 1990· Μπακοπούλου, 2018). Το θεωρητικό πλαίσιο της παρέμβασης βασίζεται στη θεωρία RhodeScript, με επίκεντρο τα εργαλεία των Αναπαραστάσεων και των Ρεαλιστικών Μαθηματικών. Η θεωρία RhodeScript δομείται πάνω σε 11 βασικές μαθηματικές πρακτικές. Ονομάστηκε RhodeScript, λέξη που προκύπτει από τα αρχικά γράμματα των ονομασιών των εργαλείων στα αγγλικά. Τα 10+1 αυτά εργαλεία είναι: RhSc_1 Ρεαλιστικά Μαθηματικά, RhSc_2 Αναπαραστάσεις, RhSc_3 Ανοιχτό πρόβλημα, RhSc_4 Κατασκευή προβλήματος, RhSc_5 Γεωμετρικοί μετασχηματισμοί, RhSc_6 Νοεροί και κατ' εκτίμηση υπολογισμοί, RhSc_7 ΤΠΕ, RhSc_8 Διεπιστημονικότητα, RhSc_9 Ιστορία των Μαθηματικών, RhSc_10 Ρήξη Διδακτικού Συμβολαίου, RhSc_11 Αντιπαράδειγμα. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας, οι μαθητές εργάζονται με κάρτες που φέρουν τα ψηφία 0–9 και τοποθετούνται σε έναν πίνακα τριών στηλών, που αντιστοιχούν στις εκατοντάδες, τις δεκάδες και τις μονάδες. Οι μαθητές σχηματίζουν τριψήφιους αριθμούς και εξηγούν την αξία κάθε ψηφίου, ανάλογα με τη θέση του. Η προσέγγιση αυτή ενισχύει τη σύνδεση μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών αναπαραστάσεων, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει τη σύνδεση της μαθηματικής γνώσης με καταστάσεις της καθημερινής ζωής. Η δραστηριότητα αξιοποιεί σενάρια από ρεαλιστικά περιβάλλοντα, όπως αποθήκες, κουτιά ή καταμετρήσεις, ώστε να δοθεί νόημα στις μαθηματικές έννοιες και να ενισχυθεί η ενεργή εμπλοκή των μαθητών. Η παρέμβαση ανταποκρίνεται σε συχνές δυσκολίες που παρουσιάζουν οι μαθητές αυτής της ηλικίας, όπως η σύγχυση ανάμεσα στην τιμή και τη θέση ενός ψηφίου, η δυσκολία στη μετάβαση από διψήφιους σε τριψήφιους αριθμούς, καθώς και οι προκλήσεις στη μεταφορά της αριθμητικής γνώσης μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι η χρήση χειραπτικών υλικών, η ενσωμάτωση ρεαλιστικών σεναρίων και η ενεργή συμμετοχή των μαθητών συντελούν ουσιαστικά στην εμπάθυνση της μαθηματικής κατανόησης. Η παρέμβαση αναδεικνύει τη σημασία σχεδιασμού μαθησιακών δραστηριοτήτων που εστιάζουν στην εννοιολογική μάθηση και ανταποκρίνονται στις αρχές των σύγχρονων προγραμμάτων σπουδών, ενισχύοντας τόσο τη γνωστική όσο και τη μεταγνωστική ανάπτυξη των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: Θεωρία RhodeScript, αναπαραστάσεις, ρεαλιστικά μαθηματικά, αξία θέσης ψηφίου, τριψήφιοι αριθμοί

Βιβλιογραφία

- Avgerinos, E., Vlachou, R., & Remoundou, D. (2023). *Μαθηματικά εργαλεία στην εκπαίδευση: Εφαρμοσμένη διδακτική των μαθηματικών και εφαρμογή της θεωρίας RhodeScript στο δημοτικό σχολείο*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Clements, D. H., & Sarama, J. (2020). *Learning and teaching early math: The learning trajectories approach* (2nd ed.). Routledge.
- Fosnot, C. T., & Dolk, M. (2001). *Young mathematicians at work: Constructing number sense, addition, and subtraction*. Heinemann.
- Fuson, K. C., & Briars, D. J. (1990). Using a base-ten blocks learning/teaching approach for first- and second-grade place-value and multidigit addition and subtraction. *Journal for Research in Mathematics Education*, 21(3), 180–206. <https://doi.org/10.2307/749373>

«Κάλυψε, Αποκάλυψε»: Μια παιγνιώδης προσέγγιση για την κατανόηση των κλασμάτων

Βουτσή Γεωργία
geovouphys@gmail.com

Στρατή Σπυριδούλα
spstrati@yahoo.gr

Χατζηγιάννη Κωνσταντίνα
chatzigiannik@yahoo.gr

Χρηστίδη Αλεξάνδρα
alexandrachrestide@gmail.com

Επίβλεψη: Βλάχου Ρόζα, Μέλος Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
r.vlachou@aegean.gr

Η εννοιολογική κατανόηση των κλασμάτων αποτελεί μια από τις πιο σύνθετες μαθηματικές δεξιότητες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς απαιτεί την ικανότητα των μαθητών/τριών να αντιλαμβάνονται τις σχέσεις μέρους-όλου, να συγκρίνουν μεγέθη και να εκτελούν πράξεις με κλάσματα. Παρά τις προκλήσεις που παρουσιάζει η διδασκαλία των κλασμάτων, η χρήση χειραπτικών υλικών και παιγνιωδών δραστηριοτήτων κατά την εκπαιδευτική διαδικασία έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματική στην υποστήριξη της βαθύτερης μαθηματικής σκέψης και στην ενίσχυση της μαθησιακής εμπλοκής. Το παιχνίδι "Κάλυψε, Αποκάλυψε" αποτελεί μια τέτοια εφαρμογή καθώς αξιοποιεί τον πίνακα κλασμάτων ως κεντρικό διδακτικό εργαλείο. Συγκεκριμένα, ο πίνακας κλασμάτων προσφέρει στους/στις μαθητές/τριες τη δυνατότητα να αντιληφθούν τις έννοιες της ισοδυναμίας, της σύγκρισης και των πράξεων με κλάσματα μέσω χειραπτικών και οπτικών αναπαραστάσεων, αλλά και άλλων μαθηματικών εργαλείων της Θεωρίας RhodeScript, διευκολύνοντας τη μετάβαση από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο επίπεδο μαθηματικής σκέψης. Το συγκεκριμένο χειραπτικό εργαλείο μπορεί να αξιοποιηθεί διδακτικά στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από τη Γ' τάξη Δημοτικού μέχρι και τις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού, με διαφορετικούς εκάστοτε διδακτικούς στόχους ανάλογα με το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών/τριών και όπως ορίζονται στο Νέο Πρόγραμμα Μαθηματικών Δημοτικού του 2021. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη συμβολή του πίνακα κλασμάτων και παιχνιδιών τύπου "Κάλυψε, Αποκάλυψε" στη βελτίωση της κατανόησης των κλασμάτων, μέσα από μια συστηματική επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Η ανάλυση επικεντρώνεται σε έρευνες που εξετάζουν τη χρήση του πίνακα κλασμάτων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και αξιολογούν τις γνωστικές δεξιότητες που ενισχύονται μέσω παιγνιωδών δραστηριοτήτων και βιωματικής μάθησης. Τα αποτελέσματα της επισκόπησης δείχνουν ότι οι μαθητές/τριες που συμμετέχουν σε δραστηριότητες με τον πίνακα κλασμάτων αναπτύσσουν ικανότητες αναγνώρισης ισοδύναμων κλασμάτων, κατανόησης των σχέσεων μέρους-όλου και εκτέλεσης

πράξεων με κλάσματα. Επιπλέον, η χρήση του πίνακα κλασμάτων φαίνεται να αυξάνει το κίνητρο και την εμπλοκή των μαθητών/τριών, δημιουργώντας ένα μαθησιακό περιβάλλον που προάγει την κριτική σκέψη και τη βαθύτερη μαθηματική κατανόηση. Συνολικά, τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη σημασία της αξιοποίησης τέτοιων εργαλείων στη διδακτική πρακτική καθώς συμβάλλουν ουσιαστικά τόσο στην εννοιολογική κατανόηση όσο και στην ενίσχυση της μαθησιακής εμπειρίας και της θετικής στάσης απέναντι στα μαθηματικά.

Λέξεις κλειδιά: Θετικοί ρητοί αριθμοί, θεωρία RhodeScript, νέα προγράμματα σπουδών μαθηματικών, τάξεις δημοτικού

Βιβλιογραφία

- Avgerinos, E., Vlachou, R., & Remoundou, D. (2023). *Μαθηματικά Εργαλεία στην Εκπαίδευση: Εφαρμοσμένη Διδακτική των Μαθηματικών και εφαρμογή της Θεωρίας RhodeScript στο Δημοτικό Σχολείο*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Ryken A., (2009). Multiple representations as sites for teacher reflection about mathematics learning. *Journal of Mathematics Teacher Education*, 19(2-3), 205–226. <https://doi.org/10.1007/s10857-009-9107-2>.
- Σκουμπορδή, Χ., & Καλαβάσης, Φ. (2007). *Σχεδιασμός ένταξης του παιχνιδιού στη μαθηματική εκπαίδευση για την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία*. Στο Θέματα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (σσ. 137–156). Ατραπός. https://scholar.google.gr/citations?view_op=view_citation&hl=el&user=4SKm34UAAAAJ&citation_for_view=4SKm34UAAAAJ:OBSaB-F7qqsC
- Skoumpourdi, C. (2010). *Playing board games inside and outside the classroom*. Quaderni di Ricerca in Didattica (Mathematics), G.R.I.M. (Department of Mathematics, University of Palermo, Italy). <https://www.researchgate.net/publication/312086226>

Διδακτική προσέγγιση των αλγεβρικών παραστάσεων στη Β΄ δημοτικού: Από την εμπειρία στη μαθηματική αναπαράσταση

Μαμουζέλου Ευφροσύνη
pre21174@rhodes.aegean.gr

Φερεντίνου Σοφία
pre21329@rhodes.aegean.gr

Κατσούρη Ειρήνη Ζωοπηγή
pre21118@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Βλάχου Ρόζα, Μέλος Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
r.vlachou@aegean.gr

Η ανάπτυξη της αλγεβρικής σκέψης από τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου αποτελεί αντικείμενο έντονου ενδιαφέροντος στη σύγχρονη διδακτική των Μαθηματικών. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει μια διδακτική πρόταση για τη Β' Δημοτικού, η οποία εισάγει βασικές έννοιες των αλγεβρικών παραστάσεων μέσα από έργα με παιγνιώδη χαρακτήρα και χειραπτικά μέσα. Σκοπός είναι η καλλιέργεια πρώιμης αλγεβρικής σκέψης και η εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση συμβόλων και μεταβλητών σε καταστάσεις καθημερινής ζωής. Η πρόταση αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης στο μάθημα της *Εφαρμοσμένης Διδακτικής των Μαθηματικών* και στηρίχθηκε στη θεωρία RhodeScript. Η θεωρία αυτή συνδυάζει έντεκα μαθηματικά εργαλεία, που μπορούν να αξιοποιηθούν στη μαθηματική εκπαίδευση των παιδιών σχολικής ηλικίας, με σκοπό να ενισχύσει τις γνώσεις των μαθητών/τριών για τα Μαθηματικά και να καλλιεργήσει θετική στάση απέναντι σε αυτά (Avgerinos, Vlachou, Remondou, 2023). Στόχος της διδακτικής πρότασης είναι να βοηθήσει τους μαθητές/τριες να αντικαθιστούν σύμβολα με αριθμούς σε αριθμητικές παραστάσεις που επιδέχονται μόνο μια λύση. Πρόκειται για ένα προσδοκώμενο μαθησιακό αποτέλεσμα που προτείνεται από το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για τα Μαθηματικά του Δημοτικού για τους μαθητές/τριες της Β' τάξης (ΙΕΠ, 2023) στο Θεματικό Πεδίο των Αλγεβρικών Παραστασεων (ΙΕΠ, 2023). Κατά τη μελέτη της Άλγεβρας οι μαθητές/τριες καλούνται να εφαρμόσουν έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης από αυτόν της αριθμητικής - με τον οποίο εξοικειώνονται από την προσχολική ηλικία - που εμπλέκει μεταβλητές, κανονικότητες, εξισώσεις, ανισώσεις και επίλυση προβλημάτων (ΙΕΠ, 2023). Σύμφωνα με τον Λεμονίδη (1996), η εισαγωγή σε αυτόν τον νέο χώρο συμβολικής αναπαράστασης και σκέψης επιφέρει κάποιες δυσκολίες στους μαθητές/τριες. Η παρούσα διδακτική πρόταση βασίζεται στις αρχές της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, προάγοντας τη συλλογική διερεύνηση και την ενεργή εμπλοκή των μαθητών/τριών στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς ενθαρρύνονται να ανταλλάσσουν ιδέες, να επιχειρηματολογούν και να συνεργάζονται για την επίτευξη κοινών στόχων. Η παιδαγωγική αξία της διδακτικής πρότασης έγκειται στη συστηματική καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στα μαθηματικά, αλλά και στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος για απόκτηση μαθηματικής γνώσης, μέσα από παιγνιώδεις πρακτικές, οι οποίες αναμένεται να ελκύσει το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών για μάθηση. Αν και η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί σε πραγματικό σχολικό περιβάλλον, ωστόσο φιλοδοξεί να συμβάλει στον επιστημονικό διάλογο γύρω από την εισαγωγή της άλγεβρας σε πρώιμα σχολικά στάδια και να ενισχύσει τη συζήτηση για τον τρόπο εφαρμογής των στόχων του νέου Προγράμματος Σπουδών.

Λέξεις κλειδιά: *Θεωρία RhodeScript, αναπαραστάσεις, μεταβλητή, άλγεβρα*

Βιβλιογραφία

- Avgerinos, E., Vlachou, R., & Remoundou, D. (2023). *Μαθηματικά εργαλεία στην εκπαίδευση: Εφαρμοσμένη διδακτική των μαθηματικών και εφαρμογή της θεωρίας RhodeScript στο δημοτικό σχολείο*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2023). *Προγράμματα σπουδών για το μάθημα των μαθηματικών στο δημοτικό*. ΙΕΠ.
- Λεμονίδης, Χ. (1996). Δυσκολίες και αντιλήψεις των μαθητών κατά το πέρασμα από την αριθμητική στην άλγεβρα. *ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ Γ'*, 13(45), 61-70. https://www.researchgate.net/profile/Ch-Lemonidis/publication/263966086_CH_Lemonides_1996_Dyskolies_kai_antilepseis_ton_matheton_kata_to_perasma_apo_ton_arithmetike_sten_algebra_EUKLEIDES_G'_Tomos_13_Teuchos_45_ss_6170/links/0a85e53c6e6b65297c000000/CH-Lemonides-1996-Dyskolies-kai-antilepseis-tonmathe-ton-kata-to-perasma-apo-ten-arithmetike-sten-algebra-EUKLEIDES-G'-Tomos-13-Teuchos-45-ss-61-70.pdf

Ανακαλύπτοντας κανονικότητες γύρω μας

Κουμούλη Μαρία
pre21138@rhodes.aegean.gr

Μητσάκου-Μπαρμπαγιάννη Σταυρούλα
pre21194@rhodes.aegean.gr

Πιζάνια Μαρία
pre21251@rhodes.aegean.gr

Τσιλικιώτη Μαρία-Ιωάννα
pre21313@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Βλάχου Ρόζα, Μέλος Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
r.vlachou@aegean.gr

Το έργο «Ανακαλύπτοντας Κανονικότητες Γύρω Μας» αποτελεί μια καινοτόμα διδακτική προσέγγιση που στοχεύει στην αποτελεσματική και βιωματική κατανόηση των κανονικότητων από τους μαθητές/-τριες της Ε΄ Δημοτικού, με βάση τη θεωρία RhodeScript. Μέσα από μια ομαδοσυνεργατική διαδικασία, οι μαθητές/-τριες υιοθετούν τον ρόλο του «ντετέκτιβ» και παρατηρούν τον κόσμο γύρω τους, ανακαλύπτοντας κανονικότητες και επαναλαμβανόμενα σχήματα σε φαινόμενα της καθημερινής ζωής, όπως η ανάπτυξη ενός φυτού, η εναλλαγή μέρας και νύχτας, οι εποχές του χρόνου. Η δραστηριότητα αξιοποιεί στρατηγικά τα εργαλεία RhSc_1 (Ρεαλιστικά μαθηματικά), RhSc_2 (Αναπαραστάσεις), RhSc_3 (Ανοιχτό πρόβλημα) και RhSc_6 (Νοεροί και κατ' εκτίμηση υπολογισμοί), προσφέροντας πολλαπλές ευκαιρίες για εμβάθυνση, ανακάλυψη και δημιουργική έκφραση. Η διδακτική πορεία οργανώνεται σε τρία διακριτά στάδια: την «αποστολή» (πρόκληση ενδιαφέροντος και εισαγωγή στο πρόβλημα), την εκτέλεση της δραστηριότητας (παρατήρηση, καταγραφή, μοντελοποίηση κανονικότητων) και την παρουσίαση (αναστοχασμός και επικοινωνία των ευρημάτων στην ολομέλεια της τάξης). Η σύνδεση της μαθηματικής γνώσης με αυθεντικές καταστάσεις της καθημερινότητας ενισχύει την ενσυναίσθηση και τη μεταγνωστική εμπλοκή των παιδιών, ενώ η έμφαση στην επικοινωνία και τη συνεργασία ευθυγραμμίζεται πλήρως με τις κατευθύνσεις του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών Μαθηματικών Δημοτικού (2021), προάγοντας ταυτόχρονα τη μαθηματική σκέψη, την αυτονομία και την ενεργή συμμετοχή των μαθητών.

Λέξεις κλειδιά: Θεωρία RhodeScript, νέα προγράμματα σπουδών, Ε΄ τάξη δημοτικού, άλγεβρα, κανονικότητες

Βιβλιογραφία

- Angerinos, E., Vlachou, R., & Remoundou, D. (2023). *Μαθηματικά εργαλεία στην εκπαίδευση: Εφαρμοσμένη διδακτική των μαθηματικών και εφαρμογή της θεωρίας RhodeScript στο δημοτικό σχολείο*. Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Βαμβακούσης, Ξ., & Καργιωτάκης, Γ. (2014). *Μαθηματικά Β' Δημοτικού: Βιβλίο δασκάλου*. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
- Clements, D. H., & Sarama, J. (2020). *Learning and teaching early math: The learning trajectories approach* (3rd ed.). Routledge.

Παιδαγωγική αξιοποίηση εκπαιδευτικής ταινίας για την ευαισθητοποίηση σε θέματα έμφυλης βίας

Ραντίτσα Αναστασία
pre22262@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Καθ

Καθηγητής Σοφός Αλιβίζος (Λοΐζος), Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
sk
&

Σπανός Δημήτρης, Μέλος Ε.ΔΙ.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
sk

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσωπική και παιδαγωγική προσπάθεια να ανοίξει ο διάλογος για την έμφυλη βία μέσα στο σχολείο. Περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας εκπαιδευτικής ταινίας με τίτλο «Η σιωπή μας είναι τραύμα» και ενός συνοδευτικού τετραδίου δραστηριοτήτων, με στόχο να προσφέρει στους/στις μαθητές/τριες ένα εργαλείο κατανόησης, ενσυναίσθησης και δράσης απέναντι σε ένα φαινόμενο που, δυστυχώς, παραμένει επίκαιρο και οδυνηρό. Η ταινία, διάρκειας 5 λεπτών και 32 δευτερολέπτων, συνδυάζει εικόνες, στατιστικά στοιχεία και στίχους, με σκοπό να αποτυπώσει την πραγματικότητα της έμφυλης βίας στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Σύμφωνα με πρόσφατα δεδομένα, μία στις τρεις γυναίκες στην ΕΕ έχει υποστεί σωματική ή σεξουαλική βία, ενώ στην Ελλάδα, το 2022, οι καταγγελίες για ενδοοικογενειακή βία αυξήθηκαν κατά 137,6% σε σχέση με το 2020. Η ταινία δεν περιορίζεται στην παράθεση αριθμών· επιχειρεί να δώσει φωνή στις γυναίκες που έχουν βιώσει βία και να αναδείξει την ανάγκη για συλλογική ευθύνη και δράση. Επιπλέον, το συνοδευτικό τετράδιο δραστηριοτήτων σχεδιάστηκε για να ενισχύσει τη διδακτική αξιοποίηση της ταινίας. Περιλαμβάνει περιγραφή της πλοκής αλλά και μαθησιακούς στόχους βασισμένους στην ταξινομία του Bloom και ποικίλες δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη λεκτική και καλλιτεχνική έκφραση των μαθητών/τριών. Αφού, μέσα από αναλύσεις στίχων, δημιουργία εικαστικών έργων και θεατρικών σκηνών, οι μαθητές/τριες καλούνται να επεξεργαστούν το θέμα της έμφυλης βίας με έναν πιο βιωματικό τρόπο. Ενδεικτικά, η εκπαιδευτική ταινία και το τετράδιο δραστηριοτήτων μπορούν να ενταχθούν σε μαθήματα όπως η Νεοελληνική Γλώσσα, η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή ή η Μουσική, καθώς και σε προγράμματα αγωγής υγείας και δικαιωμάτων. Στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα μαθησιακό περιβάλλον που προάγει την ενσυναίσθηση, την κριτική σκέψη και την ενεργή στάση απέναντι σε φαινόμενα βίας και ανισότητας. Συμπερασματικά, η εργασία αυτή δεν φιλοδοξεί να δώσει απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα που εγείρει το φαινόμενο της έμφυλης βίας. Αντίθετα, επιδιώκει να λειτουργήσει ως αφετηρία για προβληματισμό, συζήτηση και δράση μέσα στην εκπαιδευτική κοινότητα. Διότι, όπως υπογραμμίζει και ο τίτλος της ταινίας, η σιωπή δεν είναι ουδέτερη· είναι τραύμα που μας βαραίνει συλλογικά.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαιδευτική ταινία, έμφυλη βία, γυναικοκτονία, ευαισθητοποίηση, ενδυνάμωση

Βιβλιογραφία

- European Institute for Gender Equality (EIGE). (2024, Νοεμβρίου 25). *One in three women in the EU have experienced violence*. https://eige.europa.eu/newsroom/news/one-three-women-eu-have-experienced-violence?language_content_entity=en

- IMPRODOVA. (2023). *Data and statistics in Greece - Online training materials on violence*. <https://training.improdova.eu/en/data-and-statistics/data-and-statistics-in-greece/>
- Σοφός, Α. (2020). *Πρακτικές διδασκαλίας για τη διαπολιτισμική αγωγή με χρήση νέων μέσων. Ίων*.

5^η Συνεδρία:
Θετικές Επιστήμες & Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

**Ανάλυση ψηφιακών διδακτικών σεναρίων ως προς τις πρακτικές
των φυσικών επιστημών και της μηχανικής**

Σκανδάμη Αναστασία
anastasiaskand3@gmail.com

Επίβλεψη: Καθηγητής Σκουμιός Μιχαήλ, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
skoumios@rhododes.aegean.gr

Την τελευταία δεκαετία έχει επισημανθεί η αναγκαιότητα της χρήσης από τους μαθητές των πρακτικών των Φυσικών Επιστημών και της Μηχανικής. Επιπρόσθετα, η ανάπτυξη αυτών των πρακτικών από τους μαθητές έχει θεωρηθεί ως βασική επιδίωξη της εκπαίδευσής τους στις Φυσικές Επιστήμες. Για την εκπαίδευση των μαθητών στις Φυσικές Επιστήμες, έχουν προταθεί οι παρακάτω οκτώ πρακτικές: (α) υποβολή ερωτημάτων (για τις Φυσικές Επιστήμες) και καθορισμός προβλημάτων (για τη Μηχανική), (β) ανάπτυξη και χρήση μοντέλων, (γ) σχεδιασμός και διεξαγωγή διερευνήσεων, (δ) ανάλυση και ερμηνεία δεδομένων, (ε) χρήση μαθηματικής και υπολογιστικής σκέψης, (στ) συγκρότηση εξηγήσεων (για τις Φυσικές Επιστήμες) και σχεδιασμός λύσεων (για τη Μηχανική), (ζ) εμπλοκή με επιχειρήματα που βασίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία και (η) απόκτηση, αξιολόγηση και ανταλλαγή πληροφοριών. Τα μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών επηρεάζονται από το διδακτικό υλικό που οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές αξιοποιούν κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Συνεπώς, η ανάλυση του διδακτικού υλικού κρίνεται επιβεβλημένη. Όμως, είναι ιδιαίτερα περιορισμένη η έρευνα που επικεντρώνεται στην ανάλυση διδακτικού υλικού Φυσικών Επιστημών ως προς τις πρακτικές των Φυσικών Επιστημών και της Μηχανικής που περιλαμβάνει. Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στα διδακτικά σενάρια Φυσικών Επιστημών της πλατφόρμας «Αίσωπος». Ειδικότερα, η εργασία αυτή εστιάζεται στη μελέτη των πρακτικών των Φυσικών Επιστημών και της Μηχανικής που υπεισέρχονται στα ψηφιακά διδακτικά σενάρια Φυσικών Επιστημών της πλατφόρμας «Αίσωπος» για το δημοτικό σχολείο. Αξιοποιήθηκε στην παρούσα εργασία η ανάλυση περιεχομένου. Κάθε δραστηριότητα των διδακτικών σεναρίων απετέλεσε μια μονάδα ανάλυσης. Αναλύθηκαν 76 δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στα διδακτικά σενάρια Φυσικών Επιστημών της πλατφόρμας «Αίσωπος» για το δημοτικό σχολείο. Η ανάλυση των δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκε με ένα μέρος του πλαισίου “Three-Dimensional Learning Analysis Inventory” που αναφέρεται στις πρακτικές των Φυσικών Επιστημών και της Μηχανικής. Από την ανάλυση διαπιστώθηκε ότι σε ελάχιστες δραστηριότητες των ψηφιακών διδακτικών σεναρίων Φυσικών Επιστημών παρέχονται ευκαιρίες στους μαθητές να εμπλακούν με ορισμένες πρακτικές των Φυσικών Επιστημών και της Μηχανικής. Αντίθετα, στις

περισσότερες δραστηριότητες δεν παρέχονται ευκαιρίες στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν καμιά από αυτές τις πρακτικές των Φυσικών Επιστημών και της Μηχανικής.

Λέξεις κλειδιά: Ανάλυση διδακτικού υλικού, μάθηση φυσικών επιστημών, πρακτικές των φυσικών επιστημών και της μηχανικής

Βιβλιογραφία

- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis. An introduction to its methodology* (3rd ed.). Sage Publications. ISBN: 978-1-4129-8315-0
- National Research Council (NRC). (2012). *A Framework for K-12 Science Education: Practices, Crosscutting Concepts, and Core Ideas*. The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/13165>
- Papakonstantinou, M., & Skoumios, M. (2021). Analysis of Greek Middle-school Science Textbooks about Forces and Motion from the Perspective of Three-dimensional Learning. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 17(12), em2039. <https://doi.org/10.29333/ejmste/11309>
- Tankersley, A., Hasseler, E., Lewis E., Lucas, L. & Holding, B. (2024). Science Teachers' Initial Use of NGSS Science Practices in Diverse Classrooms. *Journal of Science Teacher Education*, 35(6), 572–593. <https://doi.org/10.1080/1046560X.2024.2316434>

Ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν στον σχεδιασμό διερευνήσεων και τη συγκρότηση επιχειρημάτων μέσω δομημένης διερεύνησης

Σακελλαρόπουλος Αλέξανδρος
alexandros.sakel@gmail.com

Επίβλεψη: Καθηγητής Σκουμιός Μιχαήλ, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
skoumios@rhdodes.aegean.gr

Έχει καταδειχθεί ότι οι μαθητές έχουν και χρησιμοποιούν αντιλήψεις για το φυσικό κόσμο οι οποίες έχουν διαμορφωθεί από τις εμπειρίες τους και που συνήθως είναι διαφορετικές σε σχέση με τη σχολική γνώση. Η διανοητική εργασία που σχετίζεται με την επεξεργασία και την αλλαγή των αντιλήψεων εδράζεται στην εμπλοκή των μαθητών με διερευνητικές διαδικασίες (διδακτική προσέγγιση της «μάθησης μέσω διερεύνησης»). Ένα από τα είδη της διερεύνησης είναι η δομημένη διερεύνηση. Σε αυτήν ο εκπαιδευτικός διαμορφώνει και προτείνει στους μαθητές την ερώτηση (πρόβλημα) ή την αρχική υπόθεση, καθώς επίσης και την ερευνητική διαδικασία. Όμως, τα συμπεράσματα επαφίενται στους μαθητές. Οι ίδιοι οι μαθητές πρέπει να συλλέξουν δεδομένα, να τα αναλύσουν και να τα ερμηνεύσουν για να εξάγουν τα συμπεράσματα, τα οποία θα συνάδουν ή όχι με την αρχική υπόθεση. Ανάμεσα στις δεξιότητες που είναι αναγκαίο να αναπτύξουν οι μαθητές συγκαταλέγονται και αυτές που αφορούν στο σχεδιασμό διερευνήσεων και τη συγκρότηση επιχειρημάτων. Παρά τη σημασία που αποδίδεται σε αυτές τις δεξιότητες, είναι ιδιαίτερα περιορισμένη η έρευνα που μελετά την ανάπτυξή τους σε μαθητές. Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στη μελέτη της επίδρασης μιας διδακτικής παρέμβασης για την εξάτμιση των υγρών που εδράζεται στη δομημένη διερεύνηση, στις δεξιότητες που αναπτύσσουν οι μαθητές της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου που αφορούν στο σχεδιασμό διερευνήσεων και τη συγκρότηση επιχειρημάτων. Το

δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 52 μαθητές, οι οποίοι φοιτούσαν στη Ε΄ τάξη του δημοτικού σχολείου. Αναπτύχθηκε εκπαιδευτικό υλικό για την εξάτμιση των υγρών με βάση το μαθησιακό μοντέλο 5E, το οποίο συμπεριελάμβανε δομημένες διερευνήσεις. Το υλικό αυτό εφαρμόστηκε σε μαθητές της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου. Για τη συλλογή των δεδομένων, διαμορφώθηκε ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις, που επικεντρώνονταν στις δεξιότητες που αφορούν στο σχεδιασμό διερευνήσεων και τη συγκρότηση επιχειρημάτων. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από τους μαθητές πριν και μετά τη διδακτική παρέμβαση. Για την αξιολόγηση των απαντήσεων των μαθητών στο ερωτηματολόγιο αξιοποιήθηκαν κλίμακες διαβαθμισμένων κριτηρίων. Προέκυψε ότι η εφαρμογή της διδακτικής παρέμβασης, επέφερε σημαντική βελτίωση στις δεξιότητες των μαθητών που αφορούν στον σχεδιασμό διερευνήσεων και τη συγκρότηση επιχειρημάτων. Η παρούσα εργασία με τα αποτελέσματά της συνεισφέρει στην έρευνα που αφορά στη μελέτη της συμβολής διδακτικών παρεμβάσεων στην ανάπτυξη διερευνητικών δεξιοτήτων στους μαθητές του δημοτικού σχολείου, ζήτημα για το οποίο τα εμπειρικά δεδομένα είναι περιορισμένα.

Λέξεις κλειδιά: Δομημένη διερεύνηση, μαθησιακό μοντέλο 5E, μάθηση μέσω διερεύνησης, σχεδιασμός διερευνήσεων, συγκρότηση επιχειρημάτων, εξάτμιση υγρών

Βιβλιογραφία

- Bell, R.L., Smetana, L. & Binns, I. (2005). Simplifying Inquiry Instruction. *The Science Teacher*, 72(7), 30–33.
- Bybee, R. W. (2015). *The BSCS 5E instructional model: Creating teachable moments*. National Science Teachers Association Press.
- National Research Council (NRC). (2012). *A framework for K-12 science education: Practices, crosscutting concepts, and core ideas*. The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/13165>
- Sampson, V., Grooms, J., & Walker, J. P. (2011). Argument-driven inquiry as a way to help students learn how to participate in scientific argumentation and craft written arguments: An exploratory study. *Science Education*, 95(2), 217–257. <https://doi.org/10.1002/sce.20421>
- Συκοφύλλου, Τ., & Σκουμιός, Μ. (2023). Ανάπτυξη δεξιοτήτων που αφορούν στο σχεδιασμό διερευνήσεων και τη συγκρότηση επιχειρημάτων για τη θρέψη των φυτών σε μαθητές της Β΄ τάξης του Δημοτικού σχολείου. Στο Κώτσης, Κ., Στύλος, Γ.,

Απόψεις φοιτητών/τριών για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και τον ρόλο της εκπαίδευσης

Βαρτζιά Δήμητρα-Παναγιώτα
pse21023@rhodes.aegean.gr

Τσαλαβούτα Βιργινία-Άννα
pse21295@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Καθηγητής **Παπαβασιλείου Βασίλης**, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
vrapavasileiou@aegean.gr

Η αειφόρος ανάπτυξη βασίζεται στην οικονομική ευημερία, την κοινωνική πρόοδο, την πολιτιστική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος με στόχο ένα πιο δίκαιο και βιώσιμο μέλλον (Rogers et al., 2012). Συνιστά τον βασικό στόχο των Ηνωμένων Εθνών και αντανακλάται στους 17 Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης (SDGs) (Holmberg et al., 2019). Συνολικά, περιλαμβάνει την εξισορρόπηση οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων και απαιτεί τη συμμετοχή όλων των τομέων της κοινωνίας, για να επιτευχθεί ουσιαστική πρόοδος προς έναν πιο βιώσιμο κόσμο (Moreno-Monsalve et al., 2023). Ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται η πιο βιώσιμη μορφή τουρισμού και επικεντρώνονται σε μοναδικές και αυθεντικές εμπειρίες, που περιλαμβάνουν αλληλεπίδραση με το φυσικό και το πολιτισμικό περιβάλλον (Isaac & Eid, 2019). Οι πιο γνωστές μορφές του είναι: ο οικοτουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο συνεδριακός, ο αθλητικός, ο θρησκευτικός, ο αγροτουρισμός, ο τουρισμός υγείας και ευεξίας, ο περιπατητικός, ο καταδυτικός, ο γαστρονομικός, ο εθελοντικός κ.ά. Μάλιστα, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, παρουσιάζουν λιγότερο επιβλαβείς συνέπειες στους τουριστικούς προορισμούς, ενώ παράλληλα διατηρούν τα οικονομικά τους οφέλη (Koliouška & Andreopoulou, 2023). Η παρούσα έρευνα, που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος «Το Αειφόρο Σχολείο», είχε ως στόχο να διερευνήσει τις απόψεις των φοιτητών/τριών για τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού και τον ρόλο της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Αυτή η ποσοτική μελέτη πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2024. Το δείγμα αποτελούνταν από 112 τελειόφοιτους/ες του Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Το κλειστού τύπου ερωτηματολόγιο βασίστηκε σε πεντάβαθμη κλίμακα τύπου Likert, με σαράντα ερωτήσεις, δομημένες γύρω από βασικούς ερευνητικούς τομείς, που αφορούν τις περιβαλλοντικές, οικονομικές, κοινωνικο-πολιτισμικές, ψυχολογικές και εκπαιδευτικές πτυχές του εναλλακτικού τουρισμού. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι περισσότεροι φοιτητές/τριες θεωρούν ότι ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη και ότι το νησί της Ρόδου προσφέρεται για οικοτουρισμό, αγροτουρισμό και για την ανάπτυξη κι άλλων εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως ο περιπατητικός, ο καταδυτικός, ο γαστρονομικός και ο θρησκευτικός τουρισμός. Τονίστηκε, επίσης, ότι ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω, με την ανάδειξη των πολιτιστικών μνημείων και την προβολή των πολιτιστικών εκδηλώσεων. Επιπλέον, η πλειονότητα θεωρεί ότι τόσο ο συνεδριακός όσο και ο αθλητικός τουρισμός θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και την τόνωση της τοπικής οικονομίας, αν και επισημαίνουν την ανάγκη για περαιτέρω βελτιώσεις των υποδομών. Επιπλέον, θεωρούν τη Ρόδο ως κατάλληλο προορισμό για τον τουρισμό υγείας και ευεξίας. Ως προς τον ρόλο της εκπαίδευσης, θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός για την προώθηση της αειφορίας και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαίδευση, περιβάλλον, αειφορία, εναλλακτικός τουρισμός

Βιβλιογραφία

- Holmberg, J., & Sandbrook, R. (2019). Sustainable development: What is to be done? In *Policies for a Small Planet*; Abingdon-on-Thames.
- Isaac, R. K., & Eid, T. A. (2019). Tourists' destination image: An exploratory study of alternative tourism in Palestine. *Curr. Issues Tour.*, 22, 1499–1522.
- Koliousska, C., & Andreopoulou, Z. (2023). E-tourism for sustainable development through alternative tourism activities. *Sustainability*, 15(11), 8485. <https://doi.org/10.3390/su15118485>
- Moreno-Monsalve, N., Delgado-Ortiz, M., Rueda-Varón, M., & Fajardo-Moreno, W.S. (2023). Sustainable development and value creation, an approach from the perspective of project management. *Sustainability*, 15, 472.
- Rogers, P. P., Jalal, K. F., & Boyd, J. A. (2012). *An Introduction to Sustainable Development*. Abingdon-on-Thames.

Η πορεία προς μηδενικά απόβλητα: Το παράδειγμα της Τήλου

Βουτσή Γεωργία

ico_pre22838@rhodes.aegean.gr

Στρατή Σπυριδούλα

pre22835@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Ηλιοπούλου Ιφιγένεια, Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
i.iliooulou@aegean.gr

Η περιβαλλοντική υποβάθμιση εξαιτίας των αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ) αποτελεί κρίσιμη πρόκληση για τη βιωσιμότητα των σύγχρονων κοινωνιών. Στη Ρόδο, η ανεξέλεγκτη ρίψη απορριμμάτων, η έλλειψη κατάλληλων υποδομών και η περιορισμένη ενημέρωση των πολιτών οδηγούν σε σημαντικές περιβαλλοντικές και υγειονομικές συνέπειες. Η υπερκατανάλωση, η αστικοποίηση και η πληθυσμιακή πίεση, ιδιαίτερα λόγω του τουρισμού, ενισχύουν το πρόβλημα. Η Ελλάδα εξακολουθεί να καταγράφει ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης (μόλις 16%), γεγονός που οφείλεται σε ελλιπή υποδομή, ανεπαρκή ευαισθητοποίηση, περιορισμένη χρηματοδότηση και την αδυναμία συνεργασίας πολιτών και τοπικής αυτοδιοίκησης (Σπύρου, 2020). Το παράδειγμα της Τήλου, ωστόσο, αποδεικνύει πως ο στόχος των μηδενικών αποβλήτων είναι εφικτός. Με την υλοποίηση του έργου «Just Go Zero» από την εταιρεία Polygreen, το νησί μετατράπηκε σε ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πρότυπο κυκλικής οικονομίας. Μέσα από συστηματική διαλογή στην πηγή, χρήση ειδικών εργαλείων όπως QR κωδικοί και μπλε τσάντες, και εκτενή ευαισθητοποίηση των κατοίκων, το εγχείρημα πέτυχε αξιοσημείωτα αποτελέσματα, όπως μείωση 52% των εκπομπών CO₂. Οι συνεντεύξεις με κατοίκους και τη δήμαρχο του νησιού αποκαλύπτουν ότι η επιτυχία βασίστηκε στην ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας, στη συνεχή εκπαίδευση και στην προσβασιμότητα του προγράμματος για όλες τις ηλικιακές ομάδες. Η Τήλος αποτελεί πρότυπο προς μίμηση και για τη Ρόδο, η οποία, με τη σωστή στρατηγική, κατάλληλες υποδομές και κοινωνική συμμετοχή, μπορεί να επιτύχει τη μετάβαση σε ένα σύστημα μηδενικών αποβλήτων. Η ενημέρωση των πολιτών, η εφαρμογή πολιτικών κυκλικής

οικονομίας και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ δημοτικής αρχής και κοινωνίας, είναι θεμέλια αυτής της πορείας. Η επιτυχία της Τήλου δεν αποτελεί μεμονωμένη περίπτωση αλλά απόδειξη ότι ακόμη και μικρές κοινότητες μπορούν να ηγηθούν στην περιβαλλοντική αλλαγή, όταν υπάρχει θέληση και συλλογική δράση.

Λέξεις κλειδιά: Μηδενικά απόβλητα, κυκλική οικονομία, αστικά στερεά απόβλητα, ανακύκλωση, περιβαλλοντική διαχείριση, βιώσιμη ανάπτυξη

Βιβλιογραφία

- Αρβανίτης, Γ. (2011). *Επιστημονική και θεσμική αξιολόγηση και ιεράρχηση των διαφόρων μεθόδων διαχείριση των Α.Σ.Α. Περιφέρεια Αττικής, ΠΟΕ-ΟΤΑ, ΤΕΔΚΝΑ.*
- Γεωργόπουλος, Α., Νικολάου, Κ., Δημητρίου, Α., Γαβριλάκης, Κ. & Μπλιώνης, Γ. (2013). *Γη ένας μικρός και εύθραυστος πλανήτης.* Εκδόσεις Gutenberg
- Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης. (2017). *Η σημασία και τα οφέλη της ανακύκλωσης.* <http://www.eoan.gr/el/content/22/i-simasia-kai-ta-ofeli-tis-anakuklosis>.
- Μαλλιάρος, Χ. (2000). *Περιβάλλον, ρύπανση, τεχνικές αντιρρύπανσης: αέρια, υγρά και στερεά απόβλητα.* Μεταίχμιο.
- Παναγιωτακόπουλος, Γ. (2002). *Βιώσιμη διαχείριση αστικών στερεών αποβλήτων.* Ζυγός.

Απειλούμενα είδη στη Ρόδο: Η περίπτωση του ψαριού «γκιζάνι»

Στέλλα Ειρήνη

pre19350@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: **Ηλιοπούλου Ιφιγένεια**, Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου

i.iliooulou@aegean.gr

Η παρούσα εργασία, που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο προπτυχιακού επιπέδου συνεδρίου, επικεντρώνεται στο περιβαλλοντικό πρόβλημα της μείωσης της βιοποικιλότητας με ιδιαίτερη έμφαση στο ενδημικό ψάρι της Ρόδου «γκιζάνι» (*Ladigesocypris ghigi*). Η μείωση της βιοποικιλότητας, δηλαδή της ποικιλίας ζωής σε γενετικό, ειδικό και οικοσυστημικό επίπεδο, αποτελεί ένα φαινόμενο παγκόσμιας κλίμακας που πλήττει και την Ελλάδα, μία από τις πλουσιότερες χώρες της Ευρώπης σε βιοποικιλότητα, λόγω της γεωγραφικής και γεωλογικής της ιδιαιτερότητας. Η Ρόδος φιλοξενεί μοναδικά ενδημικά είδη, ανάμεσά τους το γκιζάνι, ένα μικρό ψάρι γλυκού νερού με υψηλή προσαρμοστικότητα και σημαντικό ρόλο στο τοπικό οικοσύστημα. Ωστόσο, το είδος αυτό απειλείται με εξαφάνιση λόγω φυσικών και ανθρωπογενών αιτιών. Η ξηρασία, η υπεράντληση υδάτων, οι πυρκαγιές, η διάβρωση του εδάφους, η εισαγωγή ξενικών ειδών και η ρύπανση των υδάτινων σωμάτων αποτελούν βασικές αιτίες μείωσης του πληθυσμού του. Οι πληθυσμοί του έχουν ήδη

εξαφανιστεί από αρκετές περιοχές όπου παλαιότερα ευδοκίμοι. Η εξαφάνιση του γκιζανιού δεν συνιστά μόνο απώλεια ενός είδους αλλά και περιβαλλοντική, κοινωνική και πολιτισμική υποβάθμιση. Η απώλεια της βιοποικιλότητας περιορίζει τις λειτουργίες των οικοσυστημάτων, επηρεάζει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων, και υπονομεύει δυνατότητες στους τομείς της φαρμακευτικής, της γεωργίας και της βιοτεχνολογίας. Το γκιζάνι, ως μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ρόδου, έχει και συμβολική σημασία. Η εργασία καταλήγει με προτάσεις διατήρησης του είδους, όπως η ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, η δημιουργία προστατευόμενων περιοχών, η διατήρηση και αναπαραγωγή πληθυσμών σε τεχνητές συνθήκες, η βελτίωση της νομοθετικής προστασίας, καθώς και η κινητοποίηση τοπικών κοινοτήτων και περιβαλλοντικών ομάδων. Τέτοιες δράσεις κρίνεται απαραίτητο να εφαρμοστούν άμεσα, ώστε να αποφευχθεί η εξαφάνιση του γκιζανιού και να προστατευτεί η μοναδική βιοποικιλότητα της Ρόδου.

Λέξεις κλειδιά: Βιοποικιλότητα, γκιζάνι, Ρόδος, απειλούμενα είδη, περιβαλλοντικά προβλήματα, προστασία οικοσυστημάτων

Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδου, Χ. (2018). Περιβαλλοντικά προβλήματα και απειλούμενα είδη στην Ελλάδα. Εκδόσεις Οικολογία.
- Corsini-Foka, M. (n.d.). Το γκιζάνι της Ρόδου και η προστασία του. Υδροβιολογικός Σταθμός Ρόδου.
- Κάλλια, Ε. (2019). Το ψάρι γκιζάνι: Περιβαλλοντική μελέτη. Επιστημονική Ένωση Δωδεκανήσου.
- Κοντού, Π. (2018). Οικολογική καταστροφή και βιοποικιλότητα στη Ρόδο. Εκδόσεις Πράσινη Επιστήμη.

Βιοποικιλότητα και διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων στη Ρόδο: Η περίπτωση των πεταλούδων

Σαβέλλου Ανθούλα
pre18240@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Ηλιοπούλου Ιφιγένεια, Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
i.iliopoulou@aegean.gr

Η διατήρηση της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων αποτελεί καθοριστική πρόκληση για το περιβάλλον, ειδικά σε περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας όπως η Ρόδος. Το νησί συνδυάζει πλούσια φυσικά τοπία —από ορεινές περιοχές μέχρι υγροτόπους και παράκτιες ζώνες— τα οποία φιλοξενούν σημαντική ποικιλία ειδών, ανάμεσά τους και πολλά είδη πεταλούδων. Οι πεταλούδες, λόγω της ευαισθησίας τους στις περιβαλλοντικές μεταβολές, αποτελούν δείκτες οικοσυστημικής υγείας, προσφέροντας πολύτιμες ενδείξεις για την κατάσταση της φύσης και τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Η Ρόδος φιλοξενεί χαρακτηριστικά είδη πεταλούδων, όπως ο *Papilio machaon rhodia*, ο *Zerynthia*

cerisy, ο *Limenitis reducta* και ο *Melanargia rhodiensis*, που διαβιούν σε ποικίλους οικοτόπους του νησιού. Η παρουσία τους συμβάλλει στη γονιμοποίηση των φυτών, στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και στην εξισορρόπηση των πληθυσμών άλλων εντόμων. Ωστόσο, οι πεταλούδες απειλούνται έντονα από ανθρωπογενείς παράγοντες, όπως η αστικοποίηση, η εντατική γεωργία, η τουριστική ανάπτυξη και η ρύπανση. Επιπλέον, η κλιματική αλλαγή, μέσω της ανόδου της θερμοκρασίας και των μεταβολών στις βροχοπτώσεις, διαταράσσει τον κύκλο ζωής τους. Η ανάγκη για δράσεις διατήρησης είναι επιτακτική. Προτείνεται η αποκατάσταση και προστασία των φυσικών οικοτόπων, η εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον γεωργικών πρακτικών, η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η επιστημονική παρακολούθηση των πληθυσμών πεταλούδων. Η ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση των φυσικών πόρων και η συνεργασία τοπικών κοινοτήτων, φορέων και ερευνητών μπορούν να ενισχύσουν τη βιοποικιλότητα του νησιού και να διατηρήσουν τη μοναδικότητα του οικολογικού του πλούτου. Η προστασία των πεταλούδων στη Ρόδο δεν είναι απλώς θέμα διατήρησης ειδών, αλλά στοιχείο βιωσιμότητας και φυσικής κληρονομιάς.

Λέξεις κλειδιά: Βιοποικιλότητα, πεταλούδες, οικοσυστημική υγεία, Ρόδος, περιβαλλοντικές απειλές, διατήρηση οικοτόπων

Βιβλιογραφία

- Dennis, R. L. H., Dapporto, L., Fattorini, S., & Cook, L. M. (2011). The generalism–specialism debate: the role of generalists in the biology of butterfly conservation. *Biological Conservation*, 144(7), 1525–1533. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2011.01.018>
- Thomas, J. A. (2005). Monitoring change in the abundance and distribution of insects using butterflies and other indicator groups. *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 360(1454), 339–357. <https://doi.org/10.1098/rstb.2004.1585>
- Pollard, E., & Yates, T. J. (1993). *Monitoring butterflies for ecology and conservation*. Springer Science & Business Media.
- Αντωνίου, Σ. (2020). Η πανίδα της Ρόδου: Εντομοπανίδα και περιβαλλοντικές προκλήσεις. *Δελτίο Ελληνικής Εντομολογικής Εταιρείας*, 24(1), 45–59.

Θαλάσσια ρύπανση στο νησί της Ρόδου: Ανάλυση αιτιών, συνεπειών και προτάσεις αντιμετώπισης

Παπαλεξόπουλος Ανδρέας
andreaspapaleksopoulos25@gmail.com

Τουλκερίδου Ειρήνη
eirini19892@yahoo.gr

Επίβλεψη: **Ηλιοπούλου Ιφιγένεια**, Επίκουρη Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου
Αιγαίου
i.ilipopoulou@aegean.gr

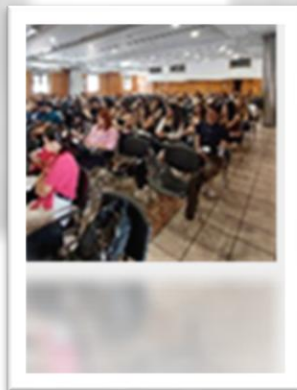
Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στη θαλάσσια ρύπανση από πλαστικά στο νησί της Ρόδου, ένα ζήτημα με έντονες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις. Η

χρήση πλαστικού παγκοσμίως έχει αυξηθεί ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες, επιφέροντας σοβαρές επιπτώσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα. Η Ρόδος, αν και τουριστικά ανεπτυγμένη, δυσκολεύεται να διατηρήσει την ισορροπία μεταξύ ανάπτυξης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Οι αιτίες της ρύπανσης εντοπίζονται σε παράγοντες όπως η έλλειψη περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, η ανεπαρκής κρατική παρέμβαση, καθώς και η έντονη τουριστική δραστηριότητα που αυξάνει την κατανάλωση και παραγωγή απορριμμάτων. Ο τουρισμός, ενώ αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομίας του νησιού, επιδεινώνει το πρόβλημα όταν δεν συνοδεύεται από βιώσιμες πρακτικές. Επιπλέον, το έλλειμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο επιτείνει το φαινόμενο, με πολλούς πολίτες να αγνοούν τη σημασία της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Οι επιπτώσεις της ρύπανσης είναι πολυδιάστατες. Σε οικολογικό επίπεδο, η θαλάσσια ρύπανση επηρεάζει τη βιοποικιλότητα, την τροφική αλυσίδα και τη φυσική ισορροπία των οικοσυστημάτων. Σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, μειώνει την ελκυστικότητα του τουριστικού προϊόντος, προκαλεί απώλειες εισοδήματος και θέσεων εργασίας, ενώ επηρεάζει αρνητικά και την ανθρώπινη υγεία. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η απειλή που θέτει στην πολιτιστική κληρονομιά, επηρεάζοντας τόσο τη φυσική ομορφιά όσο και τα ιστορικά μνημεία του νησιού. Η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης απαιτεί πολυεπίπεδη και συντονισμένη δράση. Οι προτεινόμενες λύσεις περιλαμβάνουν την ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, την υιοθέτηση βιώσιμων πολιτικών, την επένδυση στην καινοτομία και την εφαρμογή αυστηρών κανονισμών. Εξίσου σημαντική είναι η διεθνής συνεργασία, ειδικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να αξιοποιηθούν πόροι, τεχνογνωσία και καλές πρακτικές για την προστασία του περιβάλλοντος.

Λέξεις κλειδιά: Θαλάσσια ρύπανση, Ρόδος, περιβάλλον, πικασύστημα, πλαστικά απόβλητα, βιώσιμη ανάπτυξη

Βιβλιογραφία

- Jones, A., & Brown, L. (2019). Governmental coordination and implementation of environmental protection measures: A case study of Rhodes. *Public Administration Review*, 42(3), 315–330.
- Smith, J. K. (2020). Environmental awareness and responsible practices: A study of local residents on the island of Rhodes. *Environmental Studies Journal*, 15(2), 87–102.
- Turner, R., Smith, H., & Lee, D. (2021). Tourism impact on marine environments: A case study of Rhodes Island. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(4), 543–560.
- Walker, M., & Anderson, S. (2018). Integrated and sustainable approaches to marine pollution management: Lessons from Rhodes. *Marine Policy*, 36(2), 215–230.

6^η Συνεδρία:

Λογοτεχνία

Οικοφεμινιστικές προσεγγίσεις στο μάθημα της πολυπολιτισμικής παιδικής λογοτεχνίας

Μενενάκος Ιωάννης-Γρηγόριος
ioanmene@nured.auth.gr

Επίβλεψη: **Αγγελάκη Ρόζη-Τριανταφυλλιά**, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τ.Ε.Π.Α.Ε.
Αριστοτέλειου
angelaki@nured.auth.gr

Στις μέρες μας η κλιματική αλλαγή επηρεάζει υπερβολικά την καθημερινότητα μας όσο και των παιδιών στο νηπιαγωγείο χωρίς να το αντιλαμβάνονται ή να μην δίνουν βάση στο πρόβλημα αφού δεν τους επηρεάζει άμεσα στην καθημερινότητα τους. Για αυτό τον λόγο η συγκεκριμένη εργασία αφορά την παρουσίαση ενός βιβλίου, το οποίο αναλύθηκε με την βοήθεια της διδάσκουσας στα πλαίσια του μαθήματος Πολυπολιτισμική Λογοτεχνία στο ΤΕΠΑΕ του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, προκειμένου να δούμε πως εφαρμόζονται οι αρχές του οικοφεμινισμού. Το βιβλίο έχει μια γυναίκα ως πρωταγωνίστρια και έχει άμεση σχέση με το περιβάλλον γι' αυτό τον λόγο ανήκει στον κορμό της περιβαλλοντικής παιδικής λογοτεχνίας που μπορεί να αναλυθεί μέσα από τον οικοφεμινιστικό φακό. Ειδικότερα, μία ανάλυση για τα παιδικά βιβλία είναι ότι σημαντικά για τα παιδιά σε πολλούς τομείς όπως η κουλτούρα και η γλώσσα, καθώς συμβάλλει στην μελλοντική τους ανάπτυξη αφού άνθρωποι σε θέσεις δύναμης και επιρροής διαβάζουν παιδικά βιβλία (Hunt, 2006). Στην συνέχεια, τα οικοφεμινιστικά κινήματα περιλαμβάνουν ποικίλες έννοιες όμως το βιβλίο αυτό περιέχει την περιβαλλοντική άθηση, την πνευματικότητα των γυναικών και την φεμινιστική λογοτεχνία (Gaard, 1993). Πριν συνεχίσουμε πρέπει να ρωτήσουμε τον εαυτό μας πώς θα ήταν ο κόσμος αν δεν υπήρχε καθόλου πράσινο; Θα μπορούσαμε να συμβιώσουμε ειρηνικά μέσα στα πλαίσια αυτής της κοινωνίας; Πώς θα νιώθαμε εμείς αν ζούσαμε σε μια τέτοια πόλη; Μπορούν οι φοιτήτριες να αντιληφθούν την σημασία αυτών των προβληματισμών; Και αν όχι θα καταφέρουν να αντιληφθούν τα παιδιά στο νηπιαγωγείο; Αυτές ήταν μερικές από τις ερωτήσεις τις οποίες διατυπώθηκαν στα πλαίσια της παρουσίασης στις οποίες προσπαθούμε να δώσουμε απάντηση.

Λέξεις κλειδιά: Πολυπολιτισμική λογοτεχνία, παιδικό βιβλίο, οικοφεμινισμός, νηπιαγωγείο, προβληματισμός

Βιβλιογραφία

- Gaard, Γ. (1993). Οικοφεμινισμός. Στο *The Routledge: Companion to Gender and Animals* (σσ. 49-70). Ρούτλετζ.
- Hunt, Π. (επιμ.). (2006). *Κατανόηση της παιδικής λογοτεχνίας*. Ρούτλετζ.

Είμαι μια μικρή τελεία (παρουσίαση παιδικού βιβλίου)

Καμπούρη Ειρήνη

ekampb@nured.auth.gr

Επίβλεψη: Αγγελάκη Ρόζη-Τριανταφυλλιά, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τ.Ε.Π.Α.Ε.

Αριστοτέλειου

angelaki@nured.auth.gr

Είμαι μια μικρή τελεία...

Μια ιστορία γραμμένη με τελείες. Ένα βιβλίο γεμάτο μικρές, πανομοιότυπες, ολοστρόγγυλες τελείες που σε κάθε του σελίδα ξεδιπλώνουν όμορφα σχήματα μιας ευτυχισμένης ζωής στην καθημερινότητα της πόλης τους.... Ζούνε μαζί σε καλοφτιαγμένα, γερά σπίτια, τρώνε, παίζουν και διασκεδάζουν. Τι γίνεται όμως με τις τελείες μιας κοντινής πόλης; Τόσο κοντινής που μπορεί να βρίσκεται ακόμα και στη διπλανή σελίδα του βιβλίου... Είναι κι εκείνες εξίσου ικανοποιημένες με τη ζωή τους; Έχουν κι εκείνες όμορφα μέρη να ζουν, φαγητό και παιχνίδι; Μήπως όχι; Κι αν κάποια μέρα αποφασίζανε να μετακομίσουν στην απέναντι σελίδα; Θα τις καλοδεχότανε οι άλλες τελείες; Και δεν έφτανε ο χώρος για όλες τους; Θα τις έδιωχναν άραγε; Ή μήπως... Μια ιστορία που αναφέρεται σε μείζονα κοινωνικά ζητήματα της εποχής μας στοχεύοντας στην καλλιέργεια της *συμπερίληψης*, της *ενσυναίσθησης*, της *αποδοχής* του διαφορετικού. Κι όλα αυτά, εκφρασμένα με μικρές, πανομοιότυπες, ολοστρόγγυλες τελείες.

.....

Μέσα από το κείμενο αυτό στο μάθημα της παιδικής λογοτεχνίας στο ΑΠΘ προσπαθήσαμε να προβάσουμε την αξία και τη συμβολή του παιδικού βιβλίου στην ανάδειξη της *διαπολιτισμικής εκπαίδευσης*. Αξιοποιήσαμε τα στοιχεία της ιστορίας, ώστε να βοηθήσουμε να αναδυθούν από τους μικρούς (αλλά και μεγάλους) αναγνώστες, αξίες, στάσεις και συμπεριφορές ως προς την *ετερογένεια*. Με αφορμή λέξεις, έννοιες και γεγονότα της ιστορίας, δραττόμεθα της ευκαιρίας να αναφερθούμε εκτενέστερα σε αυτά επεξηγώντας τα, αναλύοντας τα και εμβαθύνοντας περισσότερο... Επιδιώξαμε βιωματικά να καταφέρουμε να ευαισθητοποιήσουμε, να προβληματίσουμε και να βοηθήσουμε να γίνουν κατανοητά κοινωνικά ζητήματα που αφορούν στην αποδοχή του διαφορετικού και τυχόν προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπίζουν συνάνθρωποι μας. Η *αλληλεπίδραση* μεταξύ αφηγητή – (ακροατή), η λειτουργία των αισθήσεων και η δημιουργικότητα είναι αρωγοί ως προς την επίτευξη των στόχων που θέσαμε και αποτελούν στοιχεία του κειμένου. Επιδίωξη μας είναι να καταδείξουμε τις τεχνικές που εφαρμόσαμε!

Λέξεις κλειδιά: Συμπερίληψη, ενσυναίσθηση, αποδοχή, διαπολιτισμική εκπαίδευση, ετερογένεια, αλληλεπίδραση

Βιβλιογραφία

- Αγγελάκη, Ρ. Τ. (2023). *Το βιβλίο γνώσεων για παιδιά. Ιστορικές αναζητήσεις, σύγχρονες προκλήσεις*. University studio press.
- Αγγελάκη, Ρ. Τ. (2025). *Ιστορικές προσεγγίσεις παιδικού βιβλίου*. Gutenberg.

Το διηγηματογραφικό έργο του Νίκου Νικολαΐδου του Κύπριου: Σκηνικό – χαρακτήρες – πλοκή

Φερεντίνου Σοφία
pre21329@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Αφυπηρετήσασα Καθηγήτρια Χριστοδουλίδου Λουΐζα, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου
Αιγαίου
xristod@rhodes.aegean.gr

Η Nikolajeva (2005: 127) ορίζει ως σκηνικό τον τόπο και τον πραγματικό χρόνο, που εκτυλίσσονται τα γεγονότα μιας ιστορίας. Το σκηνικό στη μυθοπλασία συγκροτείται από τον φυσικό και κοινωνικό χώρο, καθώς και από τον χρόνο· παράγοντες, που αποτελούν θεμελιώδεις άξονες μιας αφήγησης. Οι μυθοπλαστικοί χαρακτήρες δεν υφίστανται ανεξάρτητα από αυτούς· αντιθέτως η ταυτότητα και η εξέλιξή τους διαμορφώνονται εντός των χωροχρονικών πλαισίων στα οποία εντάσσονται. Καθώς, μετακινούνται σε διαφορετικά περιβάλλοντα και βιώνουν την πάροδο του χρόνου, ωριμάζουν, μεταβάλλονται και συνδιαμορφώνουν την αφηγηματική πραγματικότητα (Παπαντωνάκης & Κωτόπουλος, 2011: 207). Η παρούσα εργασία επιχειρεί την κριτική διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αναπαρίστανται οι αφηγηματικοί χαρακτήρες, η πλοκή και το σκηνικό – δηλαδή ο χωροχρόνος – στο διηγηματογραφικό έργο του Νίκου Νικολαΐδη του Κύπριου, όπως επονομάζεται. Δείγμα της έρευνας αποτελεί το ακόλουθο διηγηματικό του έργο: *Οι υπηρέτες, Η παρδαλή γάτα, Η κούκλα, Μέσα στην ομίχλη, Στριμμένη ψυχή, Μεταθάνατο, Η παραμονή του Σωτήρος, Η καινούρια μπόλια, Το ξένο σκυλί, Ανάρρωση, Ο Σκέλεθρας, Η περηφάνεια της υγείας, Ο αδέξιος, Οι δίδυμες, Το μυστικό* (από την πρώτη σειρά) και *Η καλή συντρόφισσα, Το ξυλένιο πόδι, Η Σκρόφα, Εγώ κι εκείνος, Τα κορόιδα, Σα σκυλί, Το χωριό χωνεύεται, Το μουλάρι μίλησε, Ο γυριστής και Ο πειρασμός του Περωτή* (από τη δεύτερη σειρά). Το ενδιαφέρον εστιάζεται αφενός στη θεματολογία των αφηγήσεων και αφετέρου στον τρόπο με τον οποίο οι δομικές τους συνιστώσες διαπλέκονται, συγκροτώντας ένα πολυδιάστατο αφηγηματικό κόσμο. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύονται συγκριτικά τα αφηγηματικά στοιχεία, γεγονός, που έχει ως στόχο την ανάδειξη σημείων σύγκλισης και απόκλισης τα οποία συνθέτουν τη συνολική συγγραφική φυσιογνωμία του Νικολαΐδη. Για τη διεξαγωγή της βιβλιογραφικής αυτής έρευνας αξιοποιούνται πρωτογενείς πηγές και μελέτες, καθώς η παρούσα μελέτη βασίζεται στις αρχές της ποιοτικής έρευνας και πιο συγκεκριμένα στη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου.

Λέξεις κλειδιά: Λογοτεχνία, διηγήματα, Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος, σκηνικό, χαρακτήρες, πλοκή

Βιβλιογραφία

- Nikolajeva, M. (2005). *Aesthetic approaches to children's literature. An introduction*. Scarecrow.
- Παπαντωνάκης, Γ. Δ., & Κωτόπουλος, Τ. Η. (2011). *Σκηνικό, χαρακτήρες, πλοκή. Διαβάζοντας ένα λογοτεχνικό κείμενο για παιδιά και νέους*. Ίων.
- Παπαλεοντίου, Λ. (2007). «Εισαγωγή. Νίκος Νικολαΐδης, ο άνθρωπος και το έργο του», *Νίκος Νικολαΐδης ο Κύπριος (1884-1956). Μια επανεκτίμηση του έργου του* (Λ. Παπαλεοντίου, Επιμ.). Βιβλιόραμα.

Αναπαραστάσεις του σχολικού εκφοβισμού στο σύγχρονο ελληνόγλωσσο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο

Σόρκου Δήμητρα
pre21277@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Κόκκινος Δημήτρης, Μέλος Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
dkokkinos@aegean.gr

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και στην αξιοποίηση του εικονογραφημένου παιδικού βιβλίου ως εργαλείου πρόληψης και διαχείρισής του φαινομένου στο σχολικό περιβάλλον. Ο σχολικός εκφοβισμός, ως μορφή επαναλαμβανόμενης και στοχευόμενης επιθετικής συμπεριφοράς, συνδέεται άμεσα με τη σωματική, λεκτική, ψυχολογική ή κοινωνική βία μεταξύ μαθητών. Η θεωρητική έρευνα επισημαίνει τη σημασία της κατανόησης του φαινομένου τόσο από κοινωνιολογική όσο και από ψυχολογική σκοπιά, αναγνωρίζοντας ότι η σχολική βία δεν είναι μόνο αποτέλεσμα ατομικών χαρακτηριστικών, αλλά και αντανάκλαση ευρύτερων κοινωνικών και πολιτισμικών ανισοτήτων. Η εργασία εξετάζει την παιδική λογοτεχνία ως πεδίο αντανάκλασης, αναπαραγωγής και διαμόρφωσης αναπαραστάσεων και ταυτόχρονα ως μέσο καλλιέργειας ενσυναίσθησης, αλληλεγγύης και αποδοχής της διαφορετικότητας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο, το οποίο αξιοποιεί τη σύνθεση εικόνας και λόγου για να προσεγγίσει με τρόπο άμεσο και βιωματικό ζητήματα όπως ο εκφοβισμός, οι διαπροσωπικές σχέσεις και η κοινωνική ένταξη. Η μεθοδολογική προσέγγιση βασίζεται στην ποιοτική ανάλυση περιεχομένου τεσσάρων επιλεγμένων ελληνόγλωσσων εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων που πραγματεύονται τον σχολικό εκφοβισμό. Μέσα από προκαθορισμένα κριτήρια (τύπος εκφοβισμού, αναπαράσταση χαρακτήρων, συναισθηματικές αντιδράσεις, αφηγηματικές τεχνικές, επίλυση του προβλήματος) εξετάζεται πώς τα επιλεγμένα έργα αποδίδουν το φαινόμενο και ποιες στρατηγικές αντιμετώπισης προτείνονται. Η ανάλυση των συγκεκριμένων κειμένων αναδεικνύει ότι τα εικονογραφημένα βιβλία μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην ευαισθητοποίηση των παιδιών, στη διαχείριση των συναισθημάτων τους και στην προώθηση θετικών προτύπων συμπεριφοράς. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τον καθοριστικό ρόλο της λογοτεχνίας στην καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και στην πρόληψη της βίας στο σχολείο. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ενσωμάτωση τέτοιων βιβλίων στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, σε συνδυασμό με παιδαγωγική καθοδήγηση, μπορεί να ενισχύσει την

ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και να δημιουργήσει ένα πιο συμπεριληπτικό και υποστηρικτικό σχολικό περιβάλλον.

Λέξεις κλειδιά: Σχολική βία, σχολικός εκφοβισμός, παιδική λογοτεχνία, εικονογραφημένο βιβλίο, ενσυναίσθηση

Βιβλιογραφία

- Rigby, K. (2002). *New perspectives on bullying*. Jessica Kingsley.
- Δεληγιάννη-Κουϊμτζή, Β., Κασάπη, Σ., & Ψάλτη, Α. (2012). *Σύγχρονα ψυχοπαιδαγωγικά ζητήματα: Ο εκφοβισμός στα ελληνικά σχολεία. Ερευνητικά δεδομένα και προτάσεις για παρεμβάσεις*. Gutenberg.
- Θάνος, Θ., & Τσατσάκης, Α. (2018). *Σχολική Βία και Σχολικός Εκφοβισμός*. Κυριακίδη
- Τσάκαλος, Μ. (2015). *Σχολική βία και εκφοβισμός*. Έκδοση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Βορείου Αιγαίου
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Όψεις και απόψεις*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας

Όψεις της φιλίας στο σύγχρονο ξενόγλωσσο εικονογραφημένο βιβλίο

Σωτηρία Καραμπέκιου
pre21104@aegean.gr

Επίβλεψη: Κόκκινος Δημήτρης, Μέλος Ε.ΔΙ.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
dkokkinos@aegean.gr

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εστιάζει στη μελέτη των όψεων της φιλίας όπως αυτές αναπαρίστανται στο σύγχρονο ξενόγλωσσο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Στόχος της μελέτης είναι η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η φιλία προβάλλεται μέσα από τη σύνθεση του λεκτικού και του εικονιστικού κώδικα, καθώς και η κατανόηση της σημασίας αυτής της αναπαράστασης για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των παιδιών. Η εργασία εξετάζει τις μορφές φιλικών σχέσεων που παρουσιάζονται σε επιλεγμένα έργα, τη λειτουργία της αφήγησης και της εικόνας, και τις αξίες που προβάλλονται μέσα από τις φιλικές αλληλεπιδράσεις. Η μεθοδολογική προσέγγιση είναι ποιοτική και βασίζεται σε ανάλυση περιεχομένου, με στόχο την ανάδειξη θεματικών μοτίβων και αφηγηματικών τεχνικών που συνδέονται με τη φιλία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον τρόπο με τον οποίο η φιλία λειτουργεί ως εργαλείο ενσυναίσθησης, αλληλοκατανόησης και κοινωνικής ένταξης. Μέσα από τη μελέτη των σχέσεων ανάμεσα στους χαρακτήρες και τη δυναμική της φιλίας όπως παρουσιάζεται στο κείμενο και την εικόνα, διαφαίνεται η πολυμορφία του φαινομένου: από σχέσεις μεταξύ συνομηλίκων και διαφορετικών ειδών, μέχρι την αποδοχή της διαφορετικότητας και την υπέρβαση των στερεοτύπων. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τον παιδαγωγικό και συναισθηματικό ρόλο των εικονογραφημένων παιδικών βιβλίων, επιβεβαιώνοντας πως η παιδική λογοτεχνία μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Η φιλία παρουσιάζεται όχι μόνο ως θεματικός πυρήνας, αλλά και ως

μέσο κατανόησης του εαυτού και του άλλου. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το εικονογραφημένο βιβλίο αποτελεί πολύτιμο εκπαιδευτικό εργαλείο που υποστηρίζει τη συναισθηματική ωρίμανση και τη διαμόρφωση θετικών στάσεων απέναντι στη συνύπαρξη, τον σεβασμό και τη διαφορετικότητα.

Λέξεις κλειδιά: Φιλία, παιδική λογοτεχνία, εικονογραφημένα βιβλία, συναισθηματική ανάπτυξη, κοινωνικοποίηση

Βιβλιογραφία

- Αυδίκος, Β. (1994). *Το λαϊκό παραμύθι: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Οδυσσέας.
- Γκίκας, Α. (2010). *Η παιδική λογοτεχνία και τα κοινωνικά ζητήματα*. Επίκεντρο.
- Λαζαρίδης, Ν. (2015). *Φαντασία και παιδική λογοτεχνία: Θεωρητικές προσεγγίσεις*. Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Σαρρής, Π. (2008). *Η συναισθηματική ανάπτυξη στα παιδικά βιβλία*. Σαββάλας.
- Χατζηβασιλείου, Ε. (2012). *Ηθικές αξίες και παιδική λογοτεχνία: Διδακτική προσέγγιση*. Ψυχογιός.

Αναπαραστάσεις και διαχείριση της απώλειας στο σύγχρονο εικονογραφημένο βιβλίο

Βαπόρη Φροσωδάφνη
pre21016@aegean.gr

Επίβλεψη: Κόκκινος Δημήτρης, Μέλος Ε.ΔΙ.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
dkokkinos@aegean.gr

Η απώλεια συνιστά ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, καθοριστικό για τη συναισθηματική ανάπτυξη και την ψυχική ανθεκτικότητα των παιδιών που σχετίζεται με τον θάνατο, τον αποχωρισμό και την απουσία αγαπημένων προσώπων ή κατοικίδιων. Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στη μελέτη της απώλειας όπως αυτή αποτυπώνεται στο σύγχρονο εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Κύριος στόχος της είναι να αναδείξει με ποιον τρόπο η συνύπαρξη εικόνας και κειμένου συμβάλλει στην κατανόηση και επεξεργασία του συναισθηματικού βάρους της απώλειας από την πλευρά των παιδιών. Στο πλαίσιο αυτό, μελετώνται οι ψυχολογικές και συναισθηματικές αντιδράσεις των χαρακτήρων των βιβλίων και πώς αυτές μπορούν να λειτουργήσουν ως μοντέλα για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της ψυχικής ενδυνάμωσης για τους νεαρούς αναγνώστες. Για την διερεύνηση του θέματος επιλέχθηκε η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας και, ειδικότερα, η μέθοδος της ανάλυσης περιεχομένου με εστίαση τόσο στον λεκτικό όσο και στον εικονιστικό κώδικα. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν τέσσερα σύγχρονα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία για την επιλογή των οποίων υιοθετήθηκαν συγκεκριμένα κριτήρια. Η έρευνα βασίστηκε στα ακόλουθα ερωτήματα: ποιος είναι ο αφηγητής, ποιο είναι το υποκείμενο και το αντικείμενο της απώλειας, πώς γίνεται η διαχείριση του πένθους

και ποια είναι η κατάληξη της ιστορίας. Μέσα από τη συγκριτική μελέτη των κειμένων, αναδείχθηκαν επαναλαμβανόμενες θεματικές και συναισθηματικές στρατηγικές. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι τα εικονογραφημένα βιβλία μπορούν να αποτελέσουν ισχυρά εργαλεία για την υποστήριξη των παιδιών σε δύσκολες συναισθηματικές καταστάσεις. Μέσω του λόγου και της εικόνας, τα παιδιά μπορούν να εξοικειωθούν με θέματα δύσκολα στην διαχείριση τους, όπως η απώλεια και ο θάνατος, με τρόπους ψυχολογικά κατάλληλους και αποτελεσματικούς. Επιπλέον, προβάλλεται η σημασία της ύπαρξης υποστηρικτικών σχέσεων (οικογενειακών και κοινωνικών) που βοηθούν τους ήρωες –και κατ' επέκταση τα παιδιά– να επεξεργαστούν την εμπειρία της απώλειας. Τα συμπεράσματα της έρευνας τονίζουν την ανάγκη ένταξης της θεματικής της απώλειας σε παιδικά αναγνώσματα, αναδεικνύοντας την εκπαιδευτική και συναισθηματική τους αξία, ενώ επισημαίνεται η ανάγκη για περαιτέρω μελέτες που θα διερευνούν το ζήτημα αυτό μέσα από διαφορετικές πολιτισμικές προσεγγίσεις και σε σύγκριση με άλλα λογοτεχνικά είδη.

Λέξεις κλειδιά: Απώλεια, πένθος, παιδική λογοτεχνία, εικονογραφημένο βιβλίο, συναισθηματική ανάπτυξη

Βιβλιογραφία

- Γιαννικοπούλου Α.,(2005), Όταν θάνατος γίνεται λέξεις και χρώματα στα εικονογραφημένα παιδικά βιβλία. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 48, 76–83
- Κανακάκης, Γ. (1989). Βλέπω τα δάκρυα σου. Θλίβομαι, διαμαρτύρομαι. LIBRO.
- Κιτσάρας, Γ., (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στην νηπιακή και πρωτοσχολική ηλικία. Μια θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Παπαζήση.
- McGovern, M., & Barry, M. M. (2000). Death education: Knowledge, attitudes, and perspectives of Irish parents and teachers. *Death Studies*, 24(4), 325–333.
- Speece, M., & Brent, S.(1996). The development of children's understanding of death. In C. Corr,& D. C Corr (Eds), *Handbook of Childhood Death and Bereavement*. Springer.

Οπτικοποιώντας το τραγικό: Η αποτύπωση της προσφυγικής διαδρομής στο κόμικς Ζηνοβία των Dürr και Horneman

Ρογδάκη Δέσποινα
pse21261@aegean.gr

Επίβλεψη: **Μίσσιου Μαριάννα**, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
missiou@aegean.gr

Στην παρούσα εργασία διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο η αλληλεπίδραση εικόνας και κειμένου, καθώς και η εικόνα ως αυτόνομο μέσο, συμβάλλουν στην ανάδειξη του προσφυγικού ζητήματος. Το κόμικς *Ζηνοβία*, σε σενάριο του Morten Dürr και εικονογράφηση του Lars Horneman (2023) χρησιμοποιείται ως μελέτη περίπτωσης για την απεικόνιση της προσφυγικής διαδρομής. Το έργο εστιάζει στην τραυματική εμπειρία ενός νεαρού κοριτσιού,

της Αμίνας, η οποία βιώνει τη φρίκη του πολέμου και το επικίνδυνο θαλάσσιο ταξίδι, το οποίο καταλήγει στον πνιγμό της. Η εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο, σε αυτό το σχεδόν βουβό κόμικς, η συνέργεια εικόνας και λόγου, αλλά και η απουσία του λεκτικού κώδικα, σε συνδυασμό με τις τεχνικές και τις συμβάσεις του μέσου, αποτυπώνουν αποτελεσματικά την τραγωδία της προσφυγιάς. Για τον σκοπό αυτό, αξιοποιούνται μελέτες από το πεδίο των κόμικς και της σημειολογίας της εικόνας. Η ανάλυση καταδεικνύει ότι τα βουβά κόμικς είναι ικανά να αποδώσουν καίρια κοινωνικά και ανθρωπιστικά ζητήματα με τρόπο τέτοιο, ώστε να αφυπνίζονται οι συνειδήσεις.

Λέξεις κλειδιά: *Κόμικς, προσφυγική διαδρομή, σχέση εικόνας-λέξεων, τεχνικές εικόνας*

Βιβλιογραφία

- Dürr, M., & Horneman, L. (2023). *Ζηνοβία* (Γ. Τσάκωνα, Μτφρ.). Ηλίβατον.
- McCloud, S. (1993). *Understanding comics: The invisible art*. HarperCollins.
- Missiou, M. (2021). Littératures dessinées muettes sur la migration: Albums, bandes dessinées, romans graphiques. In A. Schneider, M. Jeannin, Y. Calvet, & M. Cleren (Eds.), *L'écriture de la migration dans la littérature et le cinéma contemporains pour adultes et pour enfants* (Collection Voix de la Méditerranée). Edizioni Universitarie Romane.
- Μίσιου, Μ. (2020). *Βουβά κόμικς και εικονοβιβλία. Τεχνικές αφήγησης στα βιβλία χωρίς λέξεις*. Καλειδοσκόπιο.

7^η Συνεδρία:

Μουσική Αγωγή & Λαογραφία

Αξιολόγηση της επίδρασης της μουσικής αγωγής στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη παιδιών προσχολικής ηλικίας μέσω της μεθόδου Carl Orff

Μπάλλα Αικατερίνη - Μαρία

pse22181@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Αργυρίου Μαρία, Μέλος Ε.Δι.Π., Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου

m.argyriou@aegean.gr

Η παρούσα έρευνα εξετάζει την επίδραση της ενσωμάτωσης μουσικών δραστηριοτήτων, βασισμένων στο παιδαγωγικό σύστημα του Carl Orff, στην καθημερινή ρουτίνα παιδιών προσχολικής ηλικίας. Βασικός στόχος είναι να αναδειχθεί ο ρόλος της μουσικής αγωγής στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και να διερευνηθούν οι διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζονται στο πλαίσιο αυτό. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων υιοθετήθηκε ένα μικτό ερευνητικό μοντέλο, που συνδυάζει ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους. Η ποσοτική ανάλυση μετρά τις επιδράσεις του μουσικοπαιδαγωγικού προγράμματος, ενώ η ποιοτική προσέγγιση επικεντρώνεται στις εμπειρίες των παιδιών και των εκπαιδευτικών, προσφέροντας μια σφαιρική κατανόηση της επίδρασης του συστήματος Orff. Η διπλή αυτή μεθοδολογική προσέγγιση ενισχύει την αξιοπιστία και εγκυρότητα των ευρημάτων, παρέχοντας ουσιαστικά δεδομένα για τον ρόλο της μουσικής στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μικρών παιδιών. Η έρευνα εστιάζει σε νηπιαγωγούς και διοικητικό προσωπικό που εργάζονται σε δομές προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς αποτελούν τον βασικό πληθυσμό-στόχο της μελέτης. Χρησιμοποιήθηκε σκόπιμη δειγματοληψία, περιλαμβάνοντας όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην υλοποίηση μουσικοπαιδαγωγικών δραστηριοτήτων με βάση τη μέθοδο Orff. Μέσα από την ανάλυση των απόψεων, των πρακτικών και των εμπειριών των εκπαιδευτικών, η μελέτη επιδιώκει να καταγράψει την επιρροή της μουσικής αγωγής στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών, καθώς και τις προκλήσεις και ευκαιρίες ενσωμάτωσης της μεθόδου στην καθημερινή σχολική ζωή. Κύριο εργαλείο συλλογής δεδομένων αποτέλεσε το Social-Emotional Assessment Measure (S.E.A.M.), ένα σταθμισμένο εργαλείο αξιολόγησης της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης νηπίων. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε

μέσω Google Forms, επιτρέποντας άμεση πρόσβαση στα αποτελέσματα με γραφικές αναπαραστάσεις. Το S.E.A.M. εντοπίζει δεξιότητες αλλά και πιθανούς αναπτυξιακούς προβληματισμούς, παρέχοντας πολύτιμα δεδομένα για έγκαιρη παρέμβαση. Περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τις αλληλεπιδράσεις των παιδιών με ενήλικες και συνομηλίκους, τη συναισθηματική και συμπεριφορική αυτορρύθμιση, καθώς και την προσαρμογή τους σε κοινωνικές καταστάσεις. Η ανάλυση των δεδομένων δείχνει ότι η μουσική αγωγή μέσω του συστήματος Orff επιδρά θετικά στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών. Τα παιδιά ανταποκρίνονται στις συναισθηματικές εκφράσεις των άλλων, προσπαθούν να παρηγορήσουν συνομηλίκους σε δυσκολία και επιδεικνύουν περιέργεια απέναντι σε νέα μουσικά ερεθίσματα και περιβάλλοντα. Επιπλέον, η μουσική συμβάλλει στη μείωση του άγχους αποχωρισμού και διευκολύνει την προσαρμογή μέσω της ρύθμισης των επιπέδων δραστηριότητας των παιδιών. Η ενσωμάτωση της κίνησης στη μουσική ενισχύει τη συμμετοχή των παιδιών σε σωματικές δραστηριότητες, υποδεικνύοντας τη σύνδεση μεταξύ μουσικής, σωματικής έκφρασης και κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Συνολικά, τα ευρήματα αναδεικνύουν τη σημασία της μουσικής αγωγής στην ενίσχυση των κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των παιδιών, ενισχύοντας τη μουσική ως εργαλείο ανάπτυξης της συναισθηματικής νοημοσύνης και κοινωνικής προσαρμογής στην πρώιμη παιδική ηλικία.

Λέξεις κλειδιά: Μουσική προσχολική αγωγή, Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη, σύστημα Carl Orff, μουσικοπαιδαγωγικές πρακτικές, συναισθηματική νοημοσύνη, κοινωνική αλληλεπίδραση

Βιβλιογραφία

- Αθανασίου, Α. (2019). *Η κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη παιδιών ηλικίας 4–6 ετών* (Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία). Πανεπιστήμιο Αθήνας
- Αργυρίου, Μ. (2021). *Εφαρμοσμένη μουσική παιδαγωγική: Το πλαίσιο και ο σχεδιασμός της διδασκαλίας για την Προσχολική και Πρωτοσχολική Αγωγή*. Θεσσαλονίκη: ΔίΣΗΓΜΑ.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5th ed.). Oxford University Press.
- Mabini, J. P. (2024). Comparative analysis of Kodály, Suzuki, Dalcroze, Orff, and Gordon music learning theory in early childhood music education: A literature review. *International Journal of Research Publications*, 150(1), 956–967. <https://doi.org/10.47119/IJRP1001501620246690>

Η σχέση ανάμεσα στον ρυθμό και την ανάπτυξη μουσικών και γλωσσικών δεξιοτήτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω δράσης-έρευνας

Μπίκα Παρασκευή
pse22187@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: **Αργυρίου Μαρία**, Μέλος Ε.Δι.Π., Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
m.argyriou@aegean.gr

Η παρούσα έρευνα διερευνά τη σχέση μεταξύ ρυθμού και της ανάπτυξης μουσικών και γλωσσικών δεξιοτήτων σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, υιοθετώντας τη μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας δράσης. Ο ρυθμός αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο τόσο της μουσικής όσο και της γλώσσας, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στη γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών. Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι οι ρυθμικές δραστηριότητες ενισχύουν τη μνήμη, την προσοχή, τη φωνολογική επίγνωση και τη γενική κατανόηση της γλώσσας, καθιστώντας αυτό το πεδίο ιδιαίτερα σημαντικό για ερευνητική διερεύνηση. Στόχος της μελέτης είναι η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η συστηματική έκθεση σε ρυθμικά μουσικά ερεθίσματα επηρεάζει την ανάπτυξη μουσικών και γλωσσικών δεξιοτήτων σε παιδιά ηλικίας 4 έως 6 ετών. Η έρευνα εξετάζει κατά πόσο η μουσική εμπειρία μπορεί να ενισχύσει τις μουσικές ικανότητες, καθώς και τη ρυθμικότητα του λόγου και την προφορική έκφραση. Μέσω της σύνδεσης μεταξύ μουσικής εμπειρίας και γλωσσικού ρυθμού, αναδεικνύεται η επιρροή της μουσικής στις φωνολογικές δεξιότητες, την προσωδία και τη γενικότερη γλωσσική ανάπτυξη. Η μελέτη στηρίζεται στις εμπειρίες νηπιαγωγών από δημόσια και ιδιωτικά σχολεία, καθώς και φοιτητών που πραγματοποίησαν πρακτική άσκηση σε νηπιαγωγεία. Η συλλογή δεδομένων έγινε με ερωτηματολόγιο μέσω Google Forms, το οποίο περιλάμβανε κλειστές ερωτήσεις για ποσοτικά στοιχεία και ανοικτές ερωτήσεις για ποιοτικές καταγραφές εμπειριών και απόψεων. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι η συστηματική έκθεση σε ρυθμικές δραστηριότητες συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη της ακουστικής αντίληψης, της φωνολογικής επίγνωσης, της συγκέντρωσης και του λόγου, ενώ ενισχύει τη συναισθηματική έκφραση, την κοινωνική αλληλεπίδραση και τη δημιουργικότητα. Τα παιδιά παρουσιάζουν σημαντική πρόοδο στη μουσική αντίληψη, τη ρυθμική ακρίβεια και την εκφορά του λόγου. Η θεωρία μουσικής ανάπτυξης των Swanwick & Tillman υποστηρίζει την αναγκαιότητα της επανάληψης, της μίμησης και του δημιουργικού παιχνιδιού στη μάθηση, ενισχύοντας περαιτέρω τα ευρήματα της μελέτης. Τέλος, προτείνονται η συστηματικότερη ενσωμάτωση της μουσικής στο αναλυτικό πρόγραμμα, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε μουσικοπαιδαγωγικές μεθόδους, καθώς και η επέκταση της έρευνας με εμπλουτισμένες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, προκειμένου να αναδειχθεί πληρέστερα η παιδαγωγική αξία της μουσικής στην προσχολική εκπαίδευση.

Λέξεις κλειδιά: *Ρυθμός, μουσική εκπαίδευση, προσχολική ηλικία, γλωσσική ανάπτυξη, συναισθηματική ανάπτυξη, Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις*

Βιβλιογραφία

- Αργυρίου, Μ. (2021). *Εφαρμοσμένη μουσική παιδαγωγική: Το πλαίσιο και ο σχεδιασμός της διδασκαλίας για την προσχολική και πρωτοσχολική αγωγή*. ΔίΣΗΓΜΑ.

- Αργυρίου, Μ. (2018). Η πράξη ως βασική συνιστώσα για τη διαμόρφωση επαγγελματικής κουλτούρας και διδακτικής για τη μουσική εκπαίδευση: Ενωσιολογικές προσεγγίσεις. Στο Μ. Αργυρίου & Ε. Θεοδωροπούλου (Επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου EduDidactics2015* (β' τόμ.). ΕΕΜΑΠΕ - Εργαστήριο Έρευνας στην Πρακτική και Εφαρμοσμένη Φιλοσοφία (Ε.Ε.Π.Ε.Φ.), Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Ζώγαλη, Μ. (2016). *Η μουσική και η ανάπτυξη του λόγου: Η επίδραση της μουσικής ακρόασης στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας των παιδιών*. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.
- Hargreaves, D. (2004). *Η αναπτυξιακή ψυχολογία της μουσικής*. Fagotto.

Ενισχύοντας την αυτονομία και την επαγγελματική ταυτότητα των προπτυχιακών φοιτητών μέσω της επιμόρφωσης και των ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων: Μια βιβλιογραφική προσέγγιση με έμφαση στη μουσική εκπαίδευση

Μπαλωθιάρη Παναγιώτα
pse21193@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: Αργυρίου Μαρία, Μέλος Ε.Δι.Π., Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
m.argyriou@aegean.gr

Η επιμόρφωση των προπτυχιακών φοιτητών αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για την ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης και την καλλιέργεια των απαραίτητων δεξιοτήτων στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς. Η διαρκής επιμόρφωση ενδυναμώνει τη γνώση, τις παιδαγωγικές ικανότητες και την επαγγελματική αυτοπεποίθηση των φοιτητών, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυτονομίας στη μάθηση και της αίσθησης προσωπικής ευθύνης. Στο πλαίσιο αυτό, ανακύπτει το ερώτημα: Πώς η επιμόρφωση των προπτυχιακών φοιτητών επηρεάζει την ανάπτυξη της αυτονομίας τους στη μάθηση και την αίσθηση προσωπικής ευθύνης; Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η ενσωμάτωση των ψηφιακών τεχνολογιών, με έμφαση στην εκπαιδευτική πλατφόρμα Moodle και το e-learning, έχει ανοίξει νέους ορίζοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η ασύγχρονη πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό, η εξατομίκευση της μαθησιακής εμπειρίας και η δημιουργία εικονικών κοινοτήτων μάθησης καταδεικνύουν την αναπόσπαστη θέση των ψηφιακών μέσων στη σύγχρονη παιδαγωγική. Συναφώς, εγείρεται το ερώτημα: Με ποιους τρόπους η ενσωμάτωση των ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτονομίας των προπτυχιακών φοιτητών; Η παρούσα βιβλιογραφική έρευνα εστιάζει στην αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων στη μουσική εκπαίδευση. Η τεχνολογία, στην προκειμένη περίπτωση, δεν αποτελεί απλώς μέσο μετάδοσης γνώσης, αλλά εργαλείο για τη διαμόρφωση βιωματικής και ενεργητικής μάθησης. Επιπλέον, η επιμόρφωση διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας των φοιτητών, παρέχοντάς τους τα απαραίτητα εφόδια για την αντιμετώπιση των

απαιτήσεων της εκπαιδευτικής πράξης με κριτική σκέψη, αυτογνωσία και καινοτόμο πνεύμα. Στον τομέα της μουσικής παιδαγωγικής, η σύνδεση θεωρητικής κατάρτισης, καλλιτεχνικής δημιουργίας και βιωματικής πρακτικής προσδίδει μια πολυδιάστατη διάσταση στην επιμόρφωση, θέτοντας το ερώτημα: Με ποιους τρόπους η επιμόρφωση των προπτυχιακών φοιτητών συμβάλλει στη διαμόρφωση της επαγγελματικής τους ταυτότητας, ιδίως στον τομέα της μουσικής παιδαγωγικής; Συνοψίζοντας, η ενίσχυση της επιμόρφωσης των προπτυχιακών φοιτητών μέσω της αξιοποίησης ψηφιακών τεχνολογιών αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ανάπτυξη αποτελεσματικών και σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων. Επιπλέον, σε ένα ευρύτερο πλαίσιο η μουσική εκπαίδευση κατέχει έναν ιδιαίτερα κρίσιμο ρόλο, οδηγώντας στο ερώτημα: Ποιος είναι ο ρόλος της μουσικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της ενίσχυσης της επιμόρφωσης των προπτυχιακών φοιτητών μέσω ψηφιακών τεχνολογιών για την ανάπτυξη σύγχρονων παιδαγωγικών προσεγγίσεων;

Λέξεις κλειδιά: *Επιμόρφωση προπτυχιακών φοιτητών, Ψηφιακά εκπαιδευτικά εργαλεία, Αυτονομία στη μάθηση, Μουσική εκπαίδευση, Παιδαγωγική καινοτομία*

Βιβλιογραφία

- Αργυρίου, Μ., & Ταψής, Ν. (2023). *Ευέλικτα περιβάλλοντα μάθησης και πρακτικές: Η συνεισφορά τους στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Εκδόσεις ΔίΣΙΓΜΑα.
- Bates, A. T. (2019). *Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning* (2nd ed.). Tony Bates Associates Ltd.
- Kember, D., & Leung, D. Y. P. (2005). The influence of active learning experiences on the development of graduate capabilities. *Studies in Higher Education*, 30(2), 155–170. <https://doi.org/10.1080/03075070500043127>
- Lebler, D. (2008). Popular music pedagogy: Peer learning and participatory culture in formal music education. *International Journal of Music Education*, 26(3), 183–198. <https://doi.org/10.1177/0255761408094133>
- Salmon, G. (2004). *E-moderating: The key to teaching and learning online* (2nd ed.). Routledge Falmer.

Η επίδραση των τραγουδιών με κίνηση (action songs) στην ανάπτυξη της αδρής κινητικότητας νηπίων: Μελέτη περίπτωσης σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο της Κηφισιάς με έρευνα δράσης

Κουρίδη Ιωάννα
pse21131@rhodes.aegean.gr

Επίβλεψη: **Αργυρίου Μαρία**, Μέλος Ε.Δι.Π., Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
m.argyriou@aegean.gr

Η παρούσα μελέτη αποτελεί ποιοτική ερευνητική προσέγγιση με επίκεντρο την επίδραση των τραγουδιών με κίνηση (action songs) στην ανάπτυξη της αδρής κινητικότητας παιδιών

προσχολικής ηλικίας. Η έρευνα διεξήχθη σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο της περιοχής της Κηφισιάς και στόχος της ήταν να διερευνηθεί ο ρόλος των μουσικοκινητικών δραστηριοτήτων στην κινητική ανάπτυξη των νηπίων, να αναλυθούν οι στρατηγικές που υιοθετούν οι νηπιαγωγοί κατά την ενσωμάτωσή τους στη διδακτική πράξη και να καταγραφούν οι αντιλήψεις τους σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τις προκλήσεις που σχετίζονται με την εφαρμογή των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Σκοπός της έρευνας είναι να αποτυπώσει τις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι νηπιαγωγοί για την ενσωμάτωση των τραγουδιών με κίνηση στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική, καθώς και να αναλύσει τις αντιλήψεις τους αναφορικά με την αποτελεσματικότητα αυτών των δραστηριοτήτων σε σύγκριση με άλλες κινητικές μορφές μάθησης. Η μελέτη εξετάζει επίσης τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί κατά την υλοποίηση των τραγουδιών με κίνηση, όπως ο περιορισμένος χώρος, η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και ο περιορισμένος διδακτικός χρόνος. Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα αφορούν: (α) τις παιδαγωγικές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή των τραγουδιών με κίνηση και την επίδρασή τους στην ανάπτυξη της αδρής κινητικότητας, (β) τις αντιλήψεις των νηπιαγωγών σχετικά με την αποτελεσματικότητα των τραγουδιών αυτών σε σύγκριση με άλλες κινητικές δραστηριότητες, και (γ) τις δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την υλοποίησή τους. Η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε ότι τα τραγούδια με κίνηση αποτελούν ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό και προσφιλές εργαλείο στην προσχολική εκπαίδευση, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην κινητική ανάπτυξη, την ενίσχυση της συμμετοχής των παιδιών και την καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων. Οι νηπιαγωγοί αναγνωρίζουν τα πολλαπλά παιδαγωγικά οφέλη των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, επισημαίνοντας ότι λειτουργούν πιο αποδοτικά σε σύγκριση με άλλες μορφές κινητικής ενίσχυσης, καθώς συνδυάζουν τη σωματική δραστηριότητα με τον ρυθμό, το παιχνίδι και τη μουσική έκφραση. Τα ευρήματα της μελέτης τεκμηριώνουν τη σημασία της ενσωμάτωσης των action songs στο καθημερινό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, προτείνοντας τη συστηματικότερη αξιοποίησή τους για την ολόπλευρη κινητική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Συνολικά, η μελέτη τεκμηριώνει τη σημασία των τραγουδιών με κίνηση ως εργαλείο κινητικής και ψυχοκοινωνικής ενίσχυσης, και καταδεικνύει την αναγκαιότητα ενίσχυσης της μουσικοκινητικής εκπαίδευσης στα αναλυτικά προγράμματα της προσχολικής αγωγής.

Λέξεις κλειδιά: *Τραγούδια με κίνηση, αδρή κινητικότητα, προσχολική εκπαίδευση, αντιλήψεις νηπιαγωγών, κινητική ανάπτυξη, μουσικοκινητικές δραστηριότητες*

Βιβλιογραφία

- Adolph, K. E., & Berger, S. E. (2006). Motor development. In D. Kuhn & R. S. Siegel (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 2: Cognition, perception and language* (6th ed., pp. 161–213). Wiley.
- Braun Janzen, T., Koshimori, Y., Richard, N. M., & Thaut, M. H. (2022). Rhythm and music-based interventions in motor rehabilitation: Current evidence and future perspectives. *Frontiers in Human Neuroscience*, 15, 789467. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2021.789467>
- Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1), 182–191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>

Συντονισμός και ενίσχυση της ισορροπίας νηπίων μέσα από μουσικές ρυθμικές δραστηριότητες αξιοποιώντας το σύστημα Dalcroze σε μαθήματα χορού. Μια εμπειρία ροής

Κυπριώτη Ελπίδα
kipriotielpida@gmail.com

Αργυρίου Μαρία, Μέλος Ε.Δι.Π., Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
m.argyriou@aegean.gr

Η παρούσα ερευνητική εργασία εστιάζει στη συμβολή των μουσικών ρυθμικών δραστηριοτήτων, βασισμένων στο παιδαγωγικό σύστημα Dalcroze, στην ενίσχυση του κινητικού συντονισμού και της ισορροπίας παιδιών προσχολικής ηλικίας. Μέσα από την ενσωμάτωση της ευρυθμικής σε μαθήματα χορού, διερευνώνται οι παιδαγωγικές και αναπτυξιακές προεκτάσεις της μεθόδου, καθώς και η εμπειρία ροής (flow experience) που ενδέχεται να βιώνουν τα νήπια κατά τη συμμετοχή τους στις εν λόγω δραστηριότητες. Η ερευνητική προβληματική επικεντρώνεται στην αναγκαιότητα ανάπτυξης αποτελεσματικών παιδαγωγικών πρακτικών για την καλλιέργεια βασικών ψυχοκινητικών δεξιοτήτων κατά την προσχολική ηλικία. Σκοπός της μελέτης είναι να αναδείξει τα οφέλη της μουσικοκινητικής αγωγής μέσω του συστήματος Dalcroze στην κινητική ανάπτυξη των νηπίων και να προσδιορίσει τις συνθήκες που ενισχύουν τη βιωματική εμπλοκή και την κινητική έκφραση των παιδιών. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα αφορούν: (α) την επίδραση της μεθόδου Dalcroze στον κινητικό συντονισμό και την ισορροπία των νηπίων, (β) τις συνθήκες που ευνοούν την εμπειρία ροής κατά τη συμμετοχή σε μουσικές δραστηριότητες, και (γ) τη συμβολή της μουσικής και του ρυθμού στη βελτίωση της κινητικής ανάπτυξης. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει θεωρητική ανάλυση της σημασίας του κινητικού συντονισμού στην προσχολική ηλικία, αναλυτική παρουσίαση του συστήματος Dalcroze, περιγραφή του ερευνητικού σχεδίου και των εργαλείων συλλογής δεδομένων, καθώς και επεξεργασία και ερμηνεία των ευρημάτων. Τα αποτελέσματα της έρευνας υποδεικνύουν ότι η εφαρμογή της μεθόδου Dalcroze ενισχύει ουσιαστικά την κινητική σταθερότητα και τη ρυθμική ανταπόκριση των νηπίων, ενώ προάγει την αυθόρμητη συμμετοχή, την αυτορρύθμιση και την ανάπτυξη θετικών συναισθημάτων μέσα από την καλλιτεχνική και σωματική έκφραση. Η εργασία καταλήγει σε προτάσεις για περαιτέρω έρευνα στον τομέα της μουσικοκινητικής αγωγής και για την ενσωμάτωση της μεθόδου Dalcroze σε ευρύτερα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.

Λέξεις κλειδιά: Μουσικοκινητική προσχολική αγωγή, σύστημα Dalcroze, κινητικός συντονισμός, ισορροπία, εμπειρία ροής

Βιβλιογραφία

- Αργυρίου, Μ. (2021). *Εφαρμοσμένη μουσική παιδαγωγική: Το πλαίσιο και ο σχεδιασμός διδασκαλίας για την προσχολική και πρωτοσχολική αγωγή* (2η ανανεωμένη έκδ.). Εκδόσεις ΔίΣΗΓΜΑ.

- Anderson, W. (2012). The Dalcroze approach to music education: Theory and applications. *General Music Today*, 26(3), 27–33. <https://doi.org/10.1177/1048371311428979>
- Butera, K. (2012). *What is the Dalcroze teaching method?* San Francisco Classical Voice. <https://www.sfcv.org/articles/music-news/what-dalcroze-teaching-method>
- Alliance for American Music Education. (n.d.). *The approach of Emile-Dalcroze*. <https://www.allianceamm.org/resources/dalcroze/>
- Stone, S. (1985). *An analysis of instructional procedures in a college-level Dalcroze Eurhythmics class* (Unpublished doctoral dissertation). University of Pittsburgh, Pittsburgh, PA.

Από το παραμύθι στα μιμίδια: Η κοκκινোসκουφίτσα στη σύγχρονη κοινωνία

Χαραλάμπους Μαρία
pre23815@aegean.gr

Επίβλεψη: Καθηγητής **Κατσαδώρας Γεώργιος**, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αιγαίου
katsadoros@aegean.gr

Η παρούσα εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο το παραμύθι της Κοκκινোসκουφίτσας μετασχηματίζεται στο πλαίσιο της ψηφιακής λαογραφίας, μέσα από τη μορφή των διαδικτυακών μιμιδίων. Βασισμένη στη θεωρία της σύγχρονης λαογραφίας και στην έννοια της συμμετοχικής αφήγησης, η μελέτη προσεγγίζει τα μιμίδια ως νέους, εικονικούς μετασχηματισμούς της λαϊκής κουλτούρας. Σκοπός είναι να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο οι χρήστες του διαδικτύου αναδιατυπώνουν νέο ρόλο στη φιγούρα της Κοκκινোসκουφίτσας, μετατρέποντάς την από παθητική ηρωίδα σε δυναμικό σύμβολο σχολιασμού, ειρωνείας και πολιτικής Κριτικής. Το ερευνητικό δείγμα περιλαμβάνει δώδεκα μιμίδια με θεματικές όπως η διατροφή, τα κοινωνικά στερεότυπα, το body shaming και η αστικοποίηση. Η ανάλυση βασίζεται σε ποιοτική, ερμηνευτική προσέγγιση και δείχνει τον τρόπο που οι ψηφιακοί δημιουργοί «ξαναγράφουν» το παραμύθι με όρους χιούμορ και κοινωνικού διαλόγου. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη λειτουργία των μιμιδίων ως ζωντανής λαϊκής αφήγησης, η οποία επιτρέπει στις παραδοσιακές αφηγήσεις να επιβιώνουν και να συνομιλούν με τα σύγχρονα κοινωνικά συμφραζόμενα.

Λέξεις κλειδιά: Κοκκινোসκουφίτσα, μιμίδια, ψηφιακή λαογραφία, λαϊκός πολιτισμός, κοινωνικός σχολιασμός, σύγχρονη αφήγηση

Βιβλιογραφία

- Dawkins, R. (1976). *The selfish gene*. Oxford University Press.
- Dynel, M. (2021). COVID-19 memes going viral: On the multiple multimodal voices behind face masks. *Discourse & Society*, 32(2), 175–195. <https://doi.org/10.1177/0957926520970385>

- Κατσαδώρας, Γ., & Νουανάκη, Α. (2020). Η εικόνα των Ποντίων στην ψηφιακή λαογραφία: Η περίπτωση των μμίδων (memes). Στο Μ. Γ. Βαρβούνης, Ρ. Κακάμπουρα & Μ. Ευσταθιάδου (Επιμ.), *Λαϊκή παράδοση του Πόντου: Από το παρελθόν στο παρόν. Πρακτικά διεθνούς επιστημονικού συνεδρίου λαογραφίας* (σσ. 389–432). Αρχαίον Πόντου.
- Wiggins, B. E., & Bowers, G. B. (2015). Memes as genre: A structural analysis of the memescape. *New Media & Society*, 17(11), 1886–1906. <https://doi.org/10.1177/1461444814535194>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (Σ.Α.Ε.)
UNIVERSITY OF THE AEGEAN SCHOOL OF HUMANITIES (S.H.)

Κόσμοι Μορφές Πράξεις Εμπειρίες
Κατασκευάζοντας το Αεικίνητο

Worlds Forms Acts Experiences
Constructing The Restless

20 ΧΡΟΝΙΑ Σ.Α.Ε. 1997-2017

20 YEARS S.H. 1997-2017

**E
d
U
t
o
r
i
a**

ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ

**ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ &
ΦΟΙΤΗΤΩΝ
2016-2017**

**Των Παιδαγωγικών Τμημάτων
Της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών**

Σ.Α.Ε.

Παν/μιο Αιγαίου

13 Μαΐου 2017

Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων

Κτίριο Κλεόβουλος

E

d

U

t

o

p

i

a

1ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ &

ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ

ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Οργάνωση: ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (Σ.Α.Ε.)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΓΑΙΟΥ

Συνδιοργάνωση: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων
Κτίριο «Κλεόβουλος»

12-13 Μαΐου 2018

E
d
U
t
o
r
i
a

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ & ΦΟΙΤΗΤΩΝ
2018-2019

Των Παιδαγωγικών Τμημάτων
της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών
Σ.Α.Ε
Παν/μιο Αιγαίου

11 Μαΐου 2019

Αίθουσα Κορνήλιος Καστοριάδης

3ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ &
ΦΟΙΤΗΤΩΝ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
2021-2022

Οργάνωση:

*Τμήμα Επιστημών της
Προσχολικής Αγωγής & του
Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης*

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών

*21-22 Μαΐου 2022
Αίθουσα Κορνήλιος Καστοριάδης*

E
d
U
t
o
p
i
a

2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο
Προπτυχιακών φοιτητριών & φοιτητών
των Παιδαγωγικών Τμημάτων

27 & 28 Μαΐου 2023

Οργάνωση:
Τμήμα Επιστημών της
Προσχολικής Αγωγής και του
Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
(Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.)
&
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής
Εκπαίδευσης (Π.Τ.Δ.Ε.)

Αίθουσα Πολλαπλών
Χρήσεων
«Κορνήλιος Καστοριάδης»

EduTopia

3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο
Προπτυχιακών φοιτητριών & φοιτητών
των Παιδαγωγικών Τμημάτων

18 & 19 Μαΐου 2024

Οργάνωση:
Τμήμα Επιστημών της
Προσχολικής Αγωγής και του
Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού
(Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.)
&
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής
Εκπαίδευσης (Π.Τ.Δ.Ε.)

Αίθουσα Πολλαπλών
Χρήσεων
«Κορνήλιος Καστοριάδης»

EduTopia

EduTopia

2025